

УРИЛГА

Эрхэм хүндэт **Б. Сумьяабаатар** таныг

“МОНГОЛ, СОЛОНГОСЫН ХАРИЛЦААНЫ ТҮҮХ БА ЗҮҮН ХОЙД АЗИЙН ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА”

Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал, хүндэтгэлийн хүлээн авалтад
хүрэлцэн ирэхийг урьж байна.

2019 оны 7-р сарын 4 (Пүрэв)	09:00-16:35	Олон Улсын Улаанбаатарын Их Сургуулийн Олон улсын хурлын танхим В 203
2019 оны 7-р сарын 4 (Пүрэв)	18:30-20:30	БНСУ-аас Монгол Улсад суугаа Элчин сайдын яам (Хүлээн авалт)
2019 оны 7-р сарын 5 (Баасан)	09:00-12:20	Монгол Улсын Их Сургуулийн Номын сан №502

Монгол-Солонгосын харилцааны түүх ба Зүүн Хойд Азийн хамтын ажиллагаа

2019.07.04 (Пүрэв) Олон Улсын Улаанбаатарын Их Сургуулийн Олон улсын хурлын танхим
(Шинэ хичээлийн байр В 203)

Нэгдүгээр хэсэг: Монгол, Солонгосын харилцааны түүх

Хуралдааны дарга: Доктор Юнь Ынь Сүг (Канвонг Их Сургуулийн профессор)

11:15~11:30	Доктор Б.Сумьяабаатар (ОУУБИС-ийн профессор, Чингис хаан судлалын хүрээлэнгийн захирал) “Монгол-Солонгосын эхэн үеийн харилцааны мөрийг мөшгөсөн нь” ✓
11:30~11:45	Доктор Чан Хо Сү (Пээжэ Түүхэн Хотын Судалгааны Хүрээлэнгийн Захирал) “Солонгос, Монголын хамтарсан эрдэм шинжилгээний судалгааны үр дүн ба ач холбогдол -Археологи, угсаатан судлалыг голлов”
11:45~12:00	Доктор И До Хаг (Солонгосын Уламжлалт Соёлын Их Сургуулийн профессор) “Эртний Солонгос, Монголын соёлын холбоо”

МОНГОЛ · СОЛОНГОСЫН ЭХЭН ҮЕИЙН ХАРИЛЦААНЫ МӨРИЙГ МӨШГӨСӨН НЬ

Б.Сумьяабаатар¹⁶

13, 14-р зуун

● Өнөөдөр, Монгол · Солонгосын анхны “Ахан дүүсийн Гэрээ” байгуулсны 800 жилийн ойг номын ертөнцөд сайхан тэмдэглэж байна. Энэ Гэрээг Мянганы Их Хүн - Чингис Хааны зарлигаар тогтоосон гэдгийг юуны өмнө онцлон тэмдэглэвээс зохино. 1219 оны Монгол · Солонгосын анхны “Ахан дүүсийн Гэрээ”ний түүхэн ач холбогдол зөвхөн дундад зуунаар зогсохгүй. Одоо цагийн Монгол · Солонгосын найрамдалт харилцааны бат суурь болсоор байна. Дэлхийн монголч, солонгосч нарын судалгааны эх ба амин сүнс ч мөн энд оршино. Миний бие, эл Гэрээний тухайт мэдээ хэзээ, хэрхэн монгол ба монгол судлалд орж ирсэн тухай оны дэсээр түүхэн дэлгэр баримттайгаар өгүүлэх болно.

13, 14-р зуун

• Монгол · Солонгосын анхны “Ахан дүүсийн Гэрээг” 13-р зууны үед, Чингис Хаанаас авхуулаад тэр үеийн төрийн зүтгэлтэн, бичиг цэргийн түшмэд, монгол түмэн сайтар мэдэж байсан нь гарцаагүй. 1219 он бол онцгой үйл явдлаар дүүрэн он. Гуулин улс, Чингисийн Их Монгол улсын Зүүн харьяат улс (東藩 동번) болсон жил. Гуулин улс, Чингисийн Их Монгол улсын” Зүүн харьяат улс болохыг хүссэн (請爲東藩 청위동번) тухай Гуулин улсаас ирүүлсэн бичиг, Чингис Хааны хариу Жуубичиг, Чингис Хаан асар их шан хүртээсэн тухай «Гуулин улсын судар (高麗史고려사», «Гуулин улсын сударын Чухал ангид (=Товч. 고려사 절요 高麗史節要)» тус тус тэмдэглэгдэн үлдсэн байдаг. Энэ Жуу бичгийн тухайт тодорхой мэдээ Солонгос түүхийн сурвалжийн 1219 оны хэсэгт байхгүй. Гуулин улсын Ван маш хүндэтгэлтэй хүлээж авсан нэгэн Жуубичиг байдаг. “Найрамдтугай” хэмээсэн агуулгатай гэсэн түүхэн тэмдэглэл л бий. Харин, дээрхи Жуу бичгийн тухайт маш дэлгэрэнгүй мэдээ, бүүр хойно, 76 жилийн дараа буюу 1294 онд Гуулин улсын Вангаас Төмөр Хаанд (成宗皇帝 성종황제) илгээсэн Айлтгалд (고려로부터 몽골 원나라 성종(成宗) 황제께보낸표문 [表표1294년]을 참조) гардаг. Гуулин улсын Засаг Газар хэрхэн ямар учраас олон арван жил нууцалж дарсныг өдөө хэлэлцэх боломжгүй. Бичгийн агуулгыг олонд задлах учиргүй, маш нууц зүйл байсантай холбоотой байсан болов уу. (Ил гаргалгүй, түүх шастиртаа агуулгыг бичилгүй дарах явдал байдаг байжээ. Жишээлбэл, Хятан улсаас Гуулин улсад 994 онд илгээсэн Жуу бичиг 94 жилийн дараа буюу 1088 онд илэрч гарч байсан түүхэн баримт бас бий).

1219 онд Гуулин улсын Вангаас Чингис Хаанд илгээсэн Жуубичигт Чингис Хааны “Тайцу 太祖 태조”, “Богд баатар хаан (聖武皇帝성무황제 хуанди) гэсэн цолыг маш тодорхой тэмдэглэсэн байна. Жуу бичгийн товч агуулга нь: Гуулин улсын Вангаас “... Хаанд (Чингис Хаанд) Зүүн харьяат (улс) тань больё хэмээсэн айлтгал бичиг өргөсөнд Тайцу Хаан ... Жуубичгээр машид талархан, үлэх их шан хүртээсэн. Энэ нь одоогоос 76 жилийн өмнөх явдал билээ. ⇒ 奉表請爲東藩太祖遣慶都虎思優詔答之大加稱賞于今七十有六年矣 황제에게 글을 올려 동쪽 번병(藩屏)으로될 것을 요청하였더니 태조황제가 경도호사(慶都虎思)를 보내어 조서로써 크게 칭찬하고 상을 후하게 주 었었다. 이 사실이 지금부터 76년 전의 일이다” гэжээ.

Энд, “одоо” гэдэг нь 1294,1295 оны үе бөгөөд, түүнээс “76 жилийн өмнө” гэхээр 1218, 1219 оны үе

¹⁶ ОУУБИС-Чингис хаан судлалын хүрээлэнгийн захирал. Sc.D

болж таарч байна. Уул мэдээг зургаар буулгаж толилуулбал 卍

高麗歸附年月王使鄭可臣上書以對曰太祖聖武皇帝肇興朔方時則有大勢國助征金國特功而騶不用帝命有金山王子者改其國號自稱大遼奪掠中都等處子女玉帛東走江東城拒守朝廷遣哈真札剌追討時方雪深道險糧餉不繼高王聞之遣趙冲金就勸濟兵犒師殲其醜虜因奉表請爲東藩太祖遣慶都虎思優詔答之大加稱賞于今七十有六年矣

帝嘗使翰林學士撒剌蠻問

四百八十二

- нан.[1] dì-cháng-shǐ, shì-hàn-lín-xué-shì-sā, sā-là, lá-mán-wèn
 сол. 제상사한림학사살랄만문
- нан.[2] gāo-lì, lí-guī- fù-nián-yuè-wáng, wàng- shǐ, shì-zhèng- kě, kè-chén- shàng, shǎng,
 сол. 고려귀부년월왕사정가신상
 shàng-shū-yǐ-duì-yuē-tài-zú-shèng-wǔ-huáng-dì-zhào-
 서이대왈태조성무황제조
- нан.[3] xīng, xìng-shuò-fāng-shí-zé-yǒu, yòu-dà, dài-shì-guó-zhù-zhēng-jīn-guó- shì- gōng-
 сол. 흥삭방시측/칙유대세국조정금국시공
 -ér-jiāo-bù-yòng-dì-mìng- yǒu, yòu-jīn-
 이교불/부용제명유금
- нан.[4] shān-wáng, wàng-zǐ, zì-zhè-gāi- qí, jī-guó- hào, háo-zì-chēng, chèn-dà, dài-liáo-duó-
 сол. 산왕자자개기국호자칭대료/요 탈
 -lǜè, lǜè- zhōng, zhòng-dū, dōu-děng-chù, chǔ-zǐ, zì-nǚ-yù-bó-dōng-
 락/약중도등처자녀/여옥백동
- нан.[5] -zǒu-jiāng-dōng-chéng-jù-shǒu-zhāo, cháo-tíng-qiǎn-hā, hǎ, hà-zhēn-zhà- là, lá-
 сол. 주장동성거수조정견합진찰랄
 -zhuī-tǎo-shí-fāng-xuě, xuè-shēn-dào-xiǎn-liáng-xiǎng-
 추토시방설심도힘량/양향
- нан.[6] -bù-jì-gāo-wáng, wàng-wén-zhī-qiǎn-zhào-chōng, chòng-jīn-jiù-lì-jì, jī-bīng-ào-
 сол. 불/부계고왕문지견조충김취려/여제병호
 -shǐ-jiān-qí, jī-chōu-lǚ- yīn-fèng-biào-
 사삼기추로/노인봉표
- нан.[7] -qǐng- wéi, wèi- dōng-fán-tài-zú-qiǎn-qìng-dū, dōu-hū-sī, sāi-yōu-zhào-dá, dā-zhī-
 сол. 칭위동번태조견경도호사우조답지
 -dà, dài-jiā-chēng, chèn-shǎng-yú-jīn-qī-shí-
 대가칭상우금칠십
- нан.[8] -yǒu, yòu-liù, lù-nián-yǐ
 сол. 유육/륙년의

황제가 일찌기 한림 학사 **살라만** (撒刺蠻)을 시켜서 **고려**가 **원** 나라에 귀속한 년월(年月)을 물었으므로 왕이 정 가친을 시켜 다음과 같이 회답문을 보냈다.

《태조 **성무**(聖武) 황제가 **북방**(朔方)에서 처음 일어났을 때에 **대제국**(大勢國)이란 나라가 있어 **금**(金) 나라를 정벌할 때 방조한 일이 있었는바 그 공을 믿고 요만하게 황제의 명령에 복종하지 않았다. 그런데 **금산**(金山) 왕자가 그 국호를 고쳐서 **대보**(大遼)라고 자칭하고 **중도**(中都) 등지에서 자녀(子女)와 옥맥(玉帛)을 띠고 동쪽으로 **강동성**(江東城)에 도망 가서 황제의 명령을 거역하고 성을 고수하고 있었다. 그래서 조정에서는 **합진**(哈眞), **찰라**(札剌)를 파견하여 추격, 토벌하게 되었다. 그 때는 마침 눈이 많이 쌓였고 길이 험하여 군량 수송이 보장되지 못하였는데 **고왕**(高王)이 소식을 듣고 **조충**(趙冲)과 **김취려**(金就礪)로 하여금 임원군을 인솔하고 가서 황제의 군대에 식량을 공급한 결과 그 놈들을 섬멸하였다. 그 후 곧 황제에게 말을 올려 동쪽 번영(溟屏)으로 될 것을 요청하였더니 태조 황제가 **경도호사**(慶都虎恩)를 보내어 조서로써 크게 칭찬하고 상을 후하게 주었다. 이 사실이 지금부터 76년 전의 일이다.》

Гуулин улсын сударт (고려사 高麗史 권제 31.1957. I -pp482. 1963. III-pp.307) буй Айлтгал бичгийн эх ↓

Гуулин улсын сударын Чухал ангид (고려사 절요 高麗史節要 권 21.1973.pp.557-558) дээрхитэй ижил мэдээ бас бий. Ханз үсгийн зуралга жаахан ялгаатайгаас бус, Айлтгал бичгүүдийн утга адилхан.

Гуулин улсын сударын Чухал ангид буй Айлтгал бичгийн эх ↓

ㄱ 5月~21年2月

追討時方雷深道險嶺不繼高王聞之遣趙冲金就礪濟兵搗師戮其醜虜因奉表請賞于今七十有六年矣

對曰太祖聖武皇帝嘗與朔方時則有大勢國助征金國恃功而驕不用帝命有金山王子者改其國號自稱大遼奪掠中都等處于女玉帛東走江東城拒守朝廷遣哈真扎刺

557

Ийнхүү Гуулин Улс, Зүүн харьяат улс болсон нь Их Монгол улсын ар талыг бэхжүүлж, Чингис Хаан өрнө зүг сэтгэл амгалан аялах түүхэн боломжийг бүрдүүлсэн гэж үзэж болно.

19-р зуун

• Монгол · Солонгосын анхны “Ахан дүүсийн Гэрээ”ний тухай онцолсон тэмдэглэлийг монгол түүх судраас олоход бэрхэвтэр. Гэхдээ огт оргүй биш. 19 дүгээр зууны үеийн тэмдэглэл бий. Энэ мэдээг Монгол судлалд анх оруулж ирсэн нь, бичгийн их хүмүүс болох Ванчинбал, Инжаннаши(1837-1892) аав хүү хоёр юм. Тэр үеийн үйл явдлыг тодорхой бичсэн ямар нэгэн монгол түүхийн сурвалж Инжаннашитны гарт байсныг нотлох түүхэн баримт тухайн тэмдэглэлд цөөнгүй байна. Гуулин улсаас монголын цэрэгт мянган шуудай тутарга илгээсэн тухай Зүүн Гүрний цэргийн толийн 309-р талд

조충은 즉시로 쌀 1 천 석을 보내었고... гэсэн байдаг бол, Инжаннаши «Хөх Судар»-ынхаа 1638-р талд *ᠬᠥᠬᠡ ᠰᠤᠳᠠᠷᠢᠨᠠᠰᠢ* (Монголын цэрэгт... цэргийн хүнс мянган таар амууг түгээлгэж хүргэж илгээхүйеэ...) гэж бичсэн нь тохирч байх жишээтэй. Газар ус, хот балгас, хэрэм цайз, хүний нэрийн монгол бичлэгээс үзэхэд, Инжаннаши, солонгосын эртний ханз (漢字) аар бичсэн түүх судраас уул мэдээг авч «Хөх Судар»-таа оруулсан нь тодорхой хараг-дана. Чингис Хаанаас Гуулин улсын Ванд илгээсэн Зарлигийн тухай Инжаннаши «Хөх Судар»-ынхаа 1635-р талд бичсэнийг эш татвал: “*ᠴᠠᠶᠠᠨᠠᠳᠤᠷᠠᠢᠯᠠᠳᠠᠴᠠᠭᠤᠨᠢᠯᠪᠢᠬᠢᠶᠢᠵᠢᠷᠢᠯᠢᠭᠢᠨᠢᠨᠵᠢᠨᠠᠰᠢ*”(qayan-u ilbiky jarliy-i urida dobtulyan ilegegsen-dyg... Хааны Илбих Зарлигийг урьд довтолгон илгээсэнд...) гэжээ. «Хөх Судар»ын 1638-р талаас эш татвал: “*ᠰᠣᠯᠣᠩᠭᠢᠨᠠᠨᠬᠠᠨᠠᠳᠤᠷᠠᠢᠯᠠᠳᠠᠴᠠᠭᠤᠨᠢᠯᠪᠢᠬᠢᠶᠢᠵᠢᠷᠢᠯᠢᠭᠢᠨᠢᠨᠵᠢᠨᠠᠰᠢ*”(Solungy-a-yin Wang ... qayan-dur ayiladqaqu bidig bidiged elci-dyg bariyulju ilegekь-ber toyta-yaju... Солонгын Ван... Хаанд айлдах Бодрол бичиг бичээд элчид бариулж илгээхээр тогтоож...) гэжээ. Гуулин улсын Дээдийн Бичгийн Яам (尙書省 尙書省) наас хариу бичихдээ:

대국이 출병하여 우리의 환난을 구하여 주니 무릇 지휘하는 바는 모두 순응하겠노라

“Их Улс цэрэг илгээн биднийг зовлонгоос ангижруулахын учираа, юу хэмээснийг ёсоор болгоюу” гэжээ.

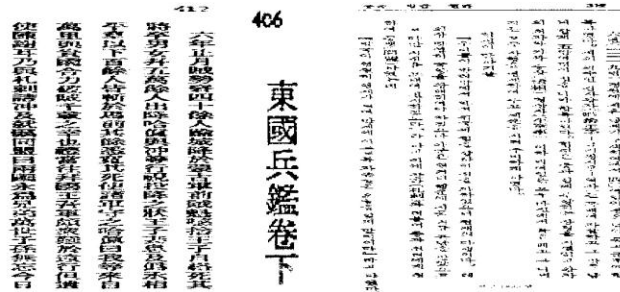
20-р зуун

• 1955 онд П.йөн-ян (평양) хотод Ким Сөгхйөн(김석형)гэдэг эрдэмтэн эртний ханз(漢字) эхээс ханьгыл (한글)үсгээр буулган тайлбарласан “Зүүн Гүрний цэргийн толь” гэдэг ном хэвлэгдсэн ↓

동국병감. 평양. 국립출판사, 1955.

Нангиад эхийн тэргүүн дэвтрийн нэг нүүрийг зураг татаж оруулсан, гарчиг (목차), “Зүүн Гүрний цэргийн толийн тухай”(동국병감에 대하여) гэсэн 70 нүүр оршилтой, уг эх (본문), зүүлт тайлбар (해설) гэсэн бүтэцтэй 487 хуудастай. 1957 онд энэ номыг миний бие П.йөн-яны(평양) нэг номын дэлгүүрээс худалдаж авсан. “Зүүн Гүрний цэргийн тольд” Монгол ба Гуулин улсын анхны “Ахан дүүсийн Гэрээ”, болсон явдлын тухай өгүүлсэн нь ↓

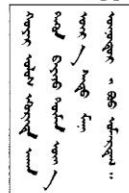

“Ахан дүүсийн Гэрээ”тэй шууд холбоотой хэсэгхэнийг ① БНАСАУлсын ба ② Их Хань Иргэн Улс (БНСУ)ын эрдэмтэд утга адил, найруулгын ялимгүй ялгаатай хөрвүүлсэн байдгийг үзүүлбэл:

兩國永爲兄弟
양국영위형제
萬世子孫無忘
만세자손무망
今日
금일

- ① 량국이 영원히 형제가 되어 만세에 이르도록 자손들은 오늘을 잊지 말지어다
 - ② 두 나라가 영원히 형제가 되어 자손 만대로 오늘을 잊지말도록 합시다
- байна.

“Ахан дүүсийн Гэрээ”тэй шууд холбоотой хэсэгхэнийг монголчилбол:

두 나라가 영원히 형제가 되어 만세에 이르도록 자손들은 오늘을 잊지말지어다. (중국어) 동국병감 406

Хоёр улс үүрд ахан дүүс байж, түмэн үе үр сад маань энэ өдрийг бүү умаргаг” болно. 1959 онд

оюутан миний бие, “Зүүн Гүрний цэргийн толь” дахь Монголын холбогдолтой зүйлийг нь сонирхон, түүхийн хичээлийн шалгалтад “Монгол Солонгосын харилцаа” гэдэг сэдвээр, “Ахан дүүсийн Гэрээ” ний 740 жилийн ой тохиож байсныг ч мэдэлгүй, өчүүхэн бичиглэж, тэрүүхэндээ “онц” дүн гордож байсан боловч чадаагүй. 1969 он Дээрх Гэрээний санааг оюун бодолдоо цогшоон (ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠰᠣᠯᠣᠩᠭᠣᠰ ᠶ᠋ᠢᠨ ᠬᠠᠷᠢᠯᠠᠴᠠᠭᠠ) явсаар, 750 жилийн ойгоор нь буюу 1969 оны 10 сарын 11-ний өдрийн “Улаанбаатарын Мэдээ” сонины 134 дугаарт “Монгол, Солонгосын харилцааны бичиг” гэдэг бяцхан өгүүлэл бичиж монгол түмэндээ анх мэдээлсэн. Тэр цагаас хойш, нэг мэдэхнээ нь, 50 жил хуучиржээ (ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠰᠣᠯᠣᠩᠭᠣᠰ ᠶ᠋ᠢᠨ ᠬᠠᠷᠢᠯᠠᠴᠠᠭᠠ = өнгөрөх) ↓

Эл хайчилбарыг 2019 оны 04 сарын 20-ны бямба гарагийн 9⁴⁰-д UBS телевизийн нэвтрүүлгээр олон нийтэд үзүүлж сонирхуулсан.

1972 онд хэвлүүлсэн «Монгол хэл, утгазохиол, аманзохиолын номзүй.1. Монгол хэл» гэдэг бүтээлийнхээ 8-9-р талд нэлээд дэлгэр оруулсныг зураг буулгалаар толилуулбал ↓

1218 он. Дөрөвд/гээр жарны шар барс жил.

8

16. Монгол улсаас Гуулин улсад илгээсэн захидал бичиг.

+ Уг монгол эх нь уламжлан ирээгүй бололтой. Солонгос орчуулгаар үлджээ. Энэ тухай мэдээ болон орчуулга нь, солонгосын түүхийн сурвалж бичиг болох Зүүн гүрний цэргийн толь (東國英鑑) -д бий. Уул захидал бичгийн тухай Сумьяабаштар “Монгол солонгос харилцааны бичиг” гэсэн өгүүлэл бичиж Улаанбаатарын мэдээ сонины 1969 оны 10 сарын 11-ний 134-рт хэвлүүлсэн байна. Энэ захидлын үг нь: “Монголын хали нь; Хятан цэрэг танай газар зайлан одож едгее гурван он үн ус-тан ахуйд цэрэг илгээн дарсугий хэмээх тул-танай улс мэргийн хүнс эд зүйлээр туслатугай” гэсэн байна. Энэ захидал бичгийг лав монгол уйгур үсгээр бичсэн байх ёстой гэж үзвэл, монгол уйгур үсгийн хамгийн эртний дурсгал болох Чингисийн чулууны бичгээс ч өмнөх үед холбогдохын учир уг эх нь олдвол бидэнд тун сонирхолтой юм.

9

1975 онд хэвлүүлсэн «Монгол Солонгос туургатны угсаа гарал, хэлний холбооны асуудалд» гэдэг ганц сэдэвт зохиолынхоо 14-19-р талд оруулсныг зургаар буулгаж толилуулбал:

Гуулин улсын нутагт зугатан орсон хятаны үлдэгдэл цэвэрийг дарахаар очсон монгол цэргийн юаншуай Хабжин дөрөвдүгээр жарны шар барс жил буюу 1218 оны 12 сард Гуулин улсад нэгэн захидал илгээсэн тухай мэдээ болон түүний солонгос орчуулга нь "Зүүн гүрний цэргийн толь" (сол. 동북방의 내역... 東國兵艦) хэмээх солонгос түүхийн сурвалжид бий.

14

"Зүүн гүрний цэргийн толь" хэмээх сурвалж бичгийн доод дэвтрийн (Пхеньян, 1955 он) 308-р талд бичсэнийг сийрүүлбэл

"12 월에 응고 태조는 원수 함진 (哈失)과 부원수 찬타 (沈刺)를 파견하여 근대 一만을 거느리고 동진국 (東眞國)의 만노 (萬奴)가 파견한 산한자선 (完顏子漸)의 근대 二만과 더불어 거란을 친하고 성안하면서 우리 나라의 하 (和), 명 (孟), 순 (順), 덕 (德)의 四 성을 귀마하고 바로 강동성을 함하였다.

대마침 큰 눈이 내리며 군량이 떨어졌으므로 함진 (哈失)은 풍사 (風使) 조중상 (趙仲祥)을 보내어 우리 원수에게 편지하였다.

몽고 황제는 거란병이 도착하여
너희 나라에 가 왔는지 오늘날까지
3년에 아직 소멸되지 않는다고
군대를 보내어 이호 차게 하는 것이다.
너희 나라에서는 풍자와 함이므로 도우라."

동국 병감. 관하. 명상. 308-р тал. 1955

15

Монгол орчуулга:

"Арван хоёр сард¹ монголын тайфу нь юаншуай Хабжин² дэд юаншуай Жала³ март нэгэн түмэн цэрэг өгч илгээсэн нь

- 1 Дөрөвдүгээр жарны шар барс жил буюу 1218 оны 12-р сар болно.
- 2 Энэхүү юаншуайн нэрийг тэмдэглэсэн нангиал үсэг хоорондоо шалиггүй зөрөөтэй байна:

солонгос, нангиал үсгийн бичлэг	солонгос дуудлага	нангиал дуудлага
合車哈察	Qabca	Ho-Che
河標哈程	Hacin	Ho-Cheng
哈眞哈眞	Qabzin	Ha-Chen
哈只吉	Qabcigil	Ha Chih-chi
哈察吉	Qabzigil	Ha Chih-chi
何標	Hacin	He Cheng

1231 онд монголоос Гуулин улсад илгээсэн захидал бичигт энэ хуний нэрийг 何標 He Cheng гэжээ. Гадаадын хэд хэдэх эрдэмтэн энэ юаншуайн нэрийг сэргээхээр хэдэнт оролдсон боловч хараахан нэг мөр болгож чадаагүй байна.

Харин Инжэннаши аагай тэр хунийг аль аймгийн хэн болохыг хүртэл нарийвчлан "дээд тайфу түшмэл Бадуна-гийн Илагугсаны хөвүүн Ханушил" гэж сэргээж тодруулсан байна. 1218 он гэхэд дөчин хэдэн настай хүү байсан нь солонгос сурвалж бичгээс мэдэгдэж байна. Энэ хуний тухай Монголын судлал дугарлын 1974 оны дугаарт зохиогчийн бичсэн өгүүллээс лавшруулам үзнэ уу.

- 3 Сол. 찰타 (Calla), нан. 札刺 察喇. Зарим эрдэмтэн энэ нэрийг *Jala гэж сэргээжээ.

16

Зүүн Жин¹ улсын Манжо²-гийн явуулсан Ван Анчайен³-ы хоёр түмэн цэрэгтэй хамтран хятад цэргийг бут цохихо хэмээн зар тараан манай улсын Хуа⁴, Мөх⁵, Суя⁶, Дөг⁷ зэрэг дөрвөн хотыг авч шууд Кандон⁸ хотыг чиглэн эвчи.

- 1 Сол. 高麗 子 нан. 高麗國 Зарим бичиг зохиолд Дөржод Сиа гэсэн байдаг.
- 2 Сол. 韓 奴 нан. 高奴 Энд 高麗 高奴 -г хэлжээ
- 3 Сол. 完顏 子 淵 нан. 完顏 子 淵
- 4 Сол. 華 нан. 華
- 5 Сол. 莫 нан. 莫
- 6 Сол. 蘇 нан. 蘇
- 7 Сол. 董 нан. 董
- 8 Сол. 曷 董 城 нан. 江 東 城

Энэ үес их нас унаж эр цэрэг хүнсээр дутахад Хабжин нь хөлмөрч Чо Жунсан⁹-ыг зарж манай юаншуайн газар э а х и д а л¹⁰ илгээв

- 9 Сол. 趙 仲 群 нан. 趙 仲 群
- 10 Монголын түүхийн сурвалж тулгар бичигт 1219 оноос өмнөх монгол солонгосын харилцааны тухай үндсэндээ хоёр зүйл мэдээ байдаг. Нэгдүгээрх нь, солонгосын Бук-цагаан хаан ба Хулан хатны холбогдол бүхүй мэдээ юм. Үүнийг зарим эрдэмтэн солонгос биш гэж үздэг боловч цааш нягтлан нарийвчлах зүйл буйг тэмдэглэн түр үлдээ. Хоёрдугаарх нь, Гуулин улсын нутагт зугатан орсон хатаны үлдэгдэл цэргийг дарахаар монгол цэрэг очсон тухай мэдээ юм. Энэ тухай эн тэргүүн Хөх судраас эш татан өгүүлэхийг гайхаж магадгүй. Бид Монголын Нууц товчоог арвангуравдугаар зууны монгол хэл түүх уран зохиолын дурсгал бичиг гэж үздэгтэй адил Хөх судрыг арван наймдугаар зууны монгол хэл түүх уран зохиолын дурсгал гэж өргөн хүрээтэй авч үзэх нь зүйтэй. Өөрөөр хэлбэл, манай бусад түүхийн сурвалжид тэмдэглэгдэн үлдээгүй мөртөө Хөх сударт он цаг газар орон нь зөв тийм түүхэн үйл явдал тоо томшгүй олон байдаг. Ер нь Инженнаши Хөх судрыг бичихдээ түүх бичиж байна гэж үнэн голоосоо бодсон бөгөөд олон арван түүх судар, шастырыг хооронд нь тулгахыг нь тулгаж,

үнэн магадыг олохыг хичээн, зоргоороо өчүүхэн ч зүйл нэмэлгүй эвлүүлэн бичихийг эрхэмлэсэн гэдэг нь бидэнд юу юунаас үнэтэй юм. Нэн ялангуяа Хөх судраа бичихдээ түүний ашигласан нилээд шастыр зохиол бидний үед уламлан ирээгүйг бодолцовол, мөн гадаад улсын түүх шастырыг сөхөн үзэж монголын холбогдолтой зүйлийг нь түүж орчуулан авч хэрэглэсэн гэдгийг бодолцовол бүр ч чухал юм. Иймд Хөх судрын талаар цааш их зүйлийг хийх хэрэгтэй байна. Түүнийг түүхэн роман гэж үзэж байгаа хүмүүс Хөх судар дахь түүхэн үнэн нь юу болох, тэрхүү түүхэн үнэнийг уранзохиол болгохын тул Инженнаши юу нэмсэн, юуг хассан өөрөөр хэлбэл түүхэн үнэнд Инженнаши гар хүрсэн эсэх, хүрсэн бол юуг нь яаж өөрчлөн хувиргасан, чимэн зассан гэдэг талаас нь нягтлан судлах хэрэгтэй байна. Үүнийг хийх тийм хялбар бус. Юу гэвэл, эцэг хөвүүд нийлсэн хэд хэдэн бичгийн хүмүүс дотно гаднын олон арван түүх шастыр дом зохиол, домог сэлтийг "чөмгөө дундартал" үзэж орчуулан хөрвүүлж, эвлүүлэн бичиж Хөх судрыг зохиосон билээ. Иймд бид, Хөх сударт гарч байгаа үйл явдлыг монголын түүхийн сурвалж дахь тэр зүйлтэй нь тулган үзэх, мөн цаашлаад гадаад улсын холбогдолтой зүйлийг нь тэр улсын түүх судартай нь тулган тохиолдуулах их ажил аяндаа гарч ирнэ. Энэ бол цөөн хун цөөн жилд хийж дуусах ажил бас биш. Газар газрын хэл төсөөлдөг олон хун тал талаас нь судалвал зохио юм. Миний бие, Хөх сударт гардаг Гуулин улсын холбогдолтой мэдээг солонгосын түүхийн сурвалж тулгар бичигтэй тулган үзэхэд их сонин зүйл гарч байна. Учид, Гуулин улсын нутагт зугатан орсон хатаны үлдэгдэл цэргийг дарахаар монгол цэрэг орох болсон тухай манай бусад түүхийн сурвалж бичигт бараг гарахгүй байхад Хөх сударт уул асуудал хэрхэн гарч ирсэн, яаж бэлдсэн, холбоотны цэрэг орж Гуулин улсын цэрэгтэй хэрхэн нийлсэн, хэн хэнтэй явсан, хэнтэй уулзаж юу гэж ярьсан зэргийг хүртэл нэг нэгдгүй бичжээ. Өнгөц үзэхэд энэ нь санаанаасаа найруулсан зүйл мэт карагдах боловч цаана нарийн учир холбогдолтой, үйл явдал нь хоорондоо хэлхээ уялдаатай, он цаг газар ус хуний нэр, хэлсэн ярьсан нь түүхийн үнэнтэй тохирч байна. Гани жишээ дурдахад, 1218 онд Гуулин улсад илгээсэн захидал бичгийн тухай мэдээ Хөх сударт гардаг нь: "...Одоо Хацушил Чидан улсад эчигсэнийг хэлэх нь, Тэдүй Хацушил хааны зарлигаар их цэргийг авч Инсан уулын Чидан улсын Lǎgǔ -ийг дайларай эчихүйд зам нь Солонго улсаар дайран гарахүйд хааны илбэж аарлиг-ийг урьд довтолгон илгээсэнд..." (Хөх судар, 1035-р тал) гэжээ. (Бусад жишээг Монголын судлалын 1974 оны дугаарт зохиогчийн бичсэн агуулгээс үзнэ үү)

Дээр өгүүлсэн 1218 оны захидлын монгол орчуулга:

"Монголын хаан нь, хятад цэрэг танай газар зайлан одож
өдгөө гурван он үл устан ахуйд цэрэг илгээн дарсугай
хэмээх тул танай улс цэргийн хүнс эд зүйлээр туслатугай"
Зүүн гүрний цэргийн толь. Доод дэвтэр.
Пхеньян. 1955 308-р тал.

Энэхүү захидал нь монголын хааны захидал уу, эсвэл тэнд очсон монгол юаншуай бичиж өгүүлсэн үү гэдэг асуудал гарч байна. Дээрх сударт монголын захидлын дараа залгуулаад "Мөн тэд, хавсрах цэргээ мордуулахыг шаардсаны гадна, хятадыг дарсны хойно найрамталт улс болохоо амла хэмээн монголын хаан зарлиг болсон гэж хэлүүлжээ. Манайхаас Сансөсөн¹-ы нэрээр харуу бичиг илгээв. Түүндээ "Их улс цэрэг илгээн биднийг зовлонгоос ангижруулахын учир бид юу хэмээснийг ёсоор болгою" (대국이 흥벌하여 우리의 편안을 구하여 주니 뚜렷지워하는 바는 모두 순용하소서) хэмээв гэсэн байна. Бидний үе хүртэл уламлан ирсэн хаадын захидалтай зэрэгцүүлэн үзэхэд энэ захидал бичиг нь төдийлөн хэлбэржээгүй байгаа боловч үг үсэг дөөнтэй, утга учир тодорхой, энгийн байгаагаараа онцлог юм. Монгол улс байгуулагдсаар арван хоёрхон жил болж байсан үе тул бичиг захидлын зүйл төдийлөн хэлбэржиж тогтоогүй байж болох талтай.

I Сол 상 서성 нан. 尙書省

19

1978 онд хэвлүүлсэн «XIII—XIV зууны Монгол Солонгос харилцааны бичгүүд. Тэргүүн дэвтэр» (Улаанбаатар 1978 он) гэдэг ганц сэдэвт бүтээлийнхээ IX—X-р тал, 2-14-р талуудад уг эх, монгол орчуулга, монгол дурсгалуудад өгүүлсэн зүйлийг эшлэн, дэлгэрэнгүй тайлбар сэлттэйгээр хэвлэсэн. Зураг буулгалаар толилуулбал:

IX

1) Дөрөвдүгээр жерны шар барс жилийн
(1218 оны) 12-р сард Монголоос Гуулин улсад илгээсэн захидал

Зүүн гүрний цэргийн тольд бичсэнийг үзвэл, монголын хаан нь Гуулин улсад зугатаж орсон хятадын үлдэгдэл цэргийг даруулахаар юаншуай Хабжин нарт цэрэг өгч илгээсэн нь мөн оны 12-р сард Зүүн Жин хэмээх монголын нэг холбоотны цэрэгтэй хамт гуулин улсад хүрч очсон байна. Каңдог хотыг чиглэн явах зуур нэгэн захидал илгээснийг солонгос орчуулга нь Зүүн гүрний цэргийн толь (Доод дэвтэр. Пхеньян. 1955. 355-р тал) д бадгийг монголоор орчуулбал:

"Монголын хаан нь, хятад цэрэг танай газар зайлан одож, өдгөө гурван он үл устан ахуйд цэрэг илгээн дарсугай хэмээх тул танай улс цэргийн хүнс, эд зүйлээр туслатугай" хэмээсэн байна (Захидлын солонгос орчуулгын эх сийрүүлгийг 5-р талд үзнэ үү). Мөн, монголын хаан "Хятадын төвшитгөсний хойно сайнаар найрамталыг амла" хэмээн гуулин улсад зарлиг болгож амаар хэлүүлсэн гэж уул сурвалжид тэмдэглэсэн нь, дээр үед их нууц буюу нэн эрхэмлэсэн зүйлээ элчдээ цээжлүүлэн илгээж дуубариулж байсныг нотлох нэг тод жишээ болохын гадна, монгол ба гуулин улс найрамтах нь хятадын дарахаас чухал гэсэн

Х

санаа илэрхий.Тийнхүү хятаныг хүч хавсран дарсны дараа монгол ба гуулин улсын юаншуай нар "Манай хоёр улс вүрд ах дуу байж түмэн үе үр сад маань энэ өдрийг бүү умартаг" хэмээн андгай өргөж салсан байдаг(Зүүн гүрний цэргийн толь.Доод дэвтэр.Пхеньян.1955.312-р тал). Дээрх захидал бичгийг монголын хаан илгээсэн үү,тэнд очсон юаншуай бичиж илгээсэн үү гэдэг асуудал гарч ирж байна.Захидлын үг хэллэг, мөн дараа нь хааны амаар хэлүүлсэн зарлиг шууд залган орсноос үзэхэд хааны захидал байж болох юм.Үйл явдал,он цаг,болсон газар нь тохирч байгаа нэг мэдээг бид анхааралдаа авах нь бас эвдтэй юм,үүнд: "Одоо Хажушил Чидан(Хятан-БС) улсад эчигсэнийг хэлэх нь,тэдгүй Хажушил хааны зарлигаар их цэргийг авч Иншан уулын Чидан улсын Лүгү-г дайлаараа эчихүйд зам нь Солонгө улсаар дайран гарахуйд х а а н ы и л б э х э а р л и г и й г урьд довтолгон илгээсэнд ..."(Инжэннаши.Хөх судар.1635-р тал) гэсэн мэдээ бий.

Монголын тухайт 1218 оны мэдээний эх сийрүүд
дэг (Гуулин улсын судар-ГУС):

б)

무인 5년
 12 월 초하루 기해일에 몽고 원수들이 함진(哈眞)과
 갈라(朴刺)가 군사 만 명을 거느리고 동진
 (東眞)의 언노(藺奴)가 보낸 함안 자원의 군사
 二만 명과 합세하여 개안자를 처갓다고 선언하고는
 회주(和州) 명주(溟州) 순주(順州) 덕주(德州)
 네 성을 차지 개도된 다음 곧 추 강동(江東)
 성으로 향하였다.

고려사. 세가 제 22
 고종 1. 메지 511

城被之直指江東城

高麗史卷
 二十二
 333-р
 тал

а)

十二月己亥朔蒙古元帥哈興及扎剌率兵一萬與東
 真萬奴所遣完顏子淵兵二萬擊高麗丹賊攻和猛順德四

М о н г о л о р ч у у л г а :

Шар барс жил(1218 он)

Арван хоёр сарын шинэтгэл шарагчян гахай өдөр монголын юаншуай Хабжин¹, Жала² нарын нэгэн түмэн цэрэг, Зүүн Жин³ ий Манно⁴ гийн илгээсэн Ван Ан Чайдэн⁵ ий хоёр түмэн цэрэг Хятан хулгайг төвшитгөнө хэмээн зар тарааж, Хуа⁶, МЕН⁷, Сүн⁸, Дөг⁹ дөрвөн хотыг авч даруй Кацдон¹⁰ хотыг чиглэн эчил¹¹.

Т а я л б а р :

1 Сол.함진, нан.哈眞. Энэхүү юаншуайн нэрийг сэргээхээр гадаадын хэд хэдэн эрдэмтэн оролдсон боловч караахан нэг мөр болгож чадаагүй байна.1231 онд монголоос гуулин улсад илгээсэн захидал бичигт энэ жанжны нэрийг(何箱, 何箱) (солонгос дуудлага нь Хаджин) нангиал дуудлага нь He-Cheng болно) гэжээ. Харин Инжэннаши авгай энэ хүний аль аймгийн хэн болохыг нарийвчлэн "Дээд тайфу тушмэл Бадуна-гийн Илагугсаны хөлуун Хажушил хэмээсэн(Хөх судар.1611-р тал) байна.Энэ юаншуайн нэрийн бичлэгийн ялгаа заагийг үзүүлбэл:

бичлэг	солонгос дуудлага	нангиад дуудлага
合臣	Qabsin	Ho-Chien
合重	Qabča	Ho-Chie
河橋	Hačin	Ho-Cheng
哈真	Qabžin	Ha-Chen
哈只吉	Qabčigil	Ha-Chih-chi
哈赤吉	Qabžigil	Ha-Chih-chi
河橋	Hačin	He-Cheng

- 2 Сол. 찰라, нан. 札剌答剌. Зарим эрдэмтэн энэ юаншуайн нэрийг *Jala хэмээн сэргээсэн байх ба солонгос дуудлага нь Чхалла болно.
Tongžinküg
- 3 Сол. 동진국, нан. 東眞國. Монголын нэгэн холбоотон улс. Зарим бичиг зохиолд Дорнод Сиа хэмээсэн үзэгдэнэ,
P'osön
- 4 Сол. 만노, нан. 萬奴. Энд 조선 만노, 滿鮮萬奴. -г хэлж байна.
manno
- 5 Сол. 완안자선, нан. 完彦子洪. Wan An Čayön
- 6 Сол. 화, нан. 和. Орчин цагийн солонгос хэлээр буулгахдаа бүгдэд "Жуу" (州) гэсэн үг нэмжээ. Миний бие эртний солонгос эхийг нь барьж хөрвүүлэв.
- 7 Сол. 맹, нан. 孟. Дээрх тайлбар зуулгийг үзнэ уу.
- 8 Сол. 순, нан. 順. --
- 9 Сол. 덕, нан. 德. --
- 10 Сол. 강성, нан. 江東城. Зарим бичиг зохиолд энэхүү хотын нэрийг нангиад дуудлагынх нь дагуу Jyendüngčeng гэж авч хэрэглэсэн байдаг.
- 11 Манай түүхийн сурвалж тулгар бичгүүдэд 1218 оноос өмнөх монгол солонгосын харилцааны тухай үндсэндээ хоёр зүйл мэдээ байдаг. Нэгдүгээрх нь, солонгосын Бухдагаан хаан ба Хулан хатны холбогдол бүхүй мэдээ юм. Үүнийг зарим эрдэмтэн солонгос биш гэж үздэг боловч цааш нягтлан нарийвчлах зүйл бий. Хоёрдох нь, гуулин улсын нутагт зугатан орсон хятаны үлдэгдэл цэргийг дарахаар монгол цэрэг очсон тухай мэдээ юм. Энэ тухай бичсэн монгол түүхийн сурвалж бараг угуй байхад харин Хөх сударт тов тодорхой гардаг байна. Түүхийн холбогдолтой зүйлийг Хөх судраас эш татаж өгүүлэхийг гайхах хүн байж болох юм. Бид Хөх судрыг өргөвтөр хүрээнд авч үзэх хэрэгтэй байна. Учир нь, манай бусад түүхийн сурвалжид тэмдэглэгдэн үлдээгүй мөргөө Хөх сударт он цаг, газар орон, хүний нэр нь зөв тодорхой тийм түүхэн уйл тэмдэг олон байдаг. Ер нь, Инжэннаши Хөх судраа бичихдээ түүх бичиг байна гэж үнэн санаанаасаа бодсон бөгөөд олон арван түүх судар, шастир зохиолыг хооронд нь нягтлан тулгаж, үнэн магадлан эрдэмт хичээн, зоргоороо өгүүхэн зүйлийг ч нэмэлтгүй эвлүүхэн бичигийг эрхэмлэсэн (өөрийн санааг тусад нь цохон тэмдэглэсэн байх) буюу сударч Инжэннашийн сул шүлэг хэмээн хураам өгүүлсэн байдаг.

гэдэг нь бидэнд юу юунаас үнэтэй юм. Нэн ялангуяа, Инжэннаши Хөх судраа бичихдээ ашигласан нилээд түүх, шастир зохиол бидний үед уламлан ирээгчйг бодолцвол, бас гадаад улсын түүх судрыг сөхөн үзэж, монголын холбогдолтой зүйлийг нь түүж орчуулан Хөх судартаа авч оруулсан гэдгийг бодолцвол бурч үнэ цэнтэй юм. Мөн, Хөх судрыг бичсэн байдал нь, дорно дахинд уламжлал болсон түүх бичлэгийн хэлбэр юм. Үүнд, дорно дахинд түүх бичлэгийн үндсэн гурван хэлбэр байсан билээ. Тухайлбал, алив үйл явдлын эхэлсэн байдал, хэрхэн үргэлжилж дууссаныг нэг дор базаж өгүүлсэн түүх бичлэгийн арга байдаг ба тийм аргаар бичсэн түүх бол Ляо улсын эхэн адгийн түүх юм. Нөгөө нэг бичлэгийн арга нь, уг тэмдэглэл, ойллого, олон шастир гэж ангилан бичдэг арга байсан ба тийм аргаар бичсэн түүх бол Юан улсын судар юм. Гуравдах арга нь, оны дэсээр үйл явдлыг өгүүлэх арга байдаг ба тийнхүү бичихэд, он онд болсон үйл явдал үнэн зөв байх нь гол бөгөөд тэрхүү өгүүлсэн үйл явдлын үргэлжлэл төгсгөл нь олон үйл явдал болж өнгөрсний дараа, хэд хэдэн жил өнгөрсний хойно ч залгагдан бичигдэж болно. Инжэннаши Хөх судраа түүх бичлэгийн ийм аргаар бичсэн байна. Мөн Инжэннаши Хөх судартаа, хятад түүхчдийн түүх бичлэгийн аргыг шүүмжлэн, алдаа мадагтай болсон зүйлийг засан залруулж байна. Инжэннаши түүх бичье гэж бодсон боловч тэр нь уран зохиол бодчихсон байхыг бид үгүйсгэж болохгүйн дээр, монголд түүх бичлэгийн арга, уран зохиол бичлэгийн арга чухам хэдүй үед мэдэгдэхүйц салсан, ямар замыг туулсан гэдгийг бид нарийвчлан судлаж тогтоох хэрэгтэй юм. Иймд Хөх судрын судлалаар бид их зүйлийг хийх хэрэгтэй байна. Үүнд, Хөх судрыг түүхэн роман гэж үзэж байгаа хүмүүс юуны өмнө Хөх судар дахь түүхэн үнэн нь юу болох, тэрхүү түүхэн үнэнийг уран зохиол болгохын тулд Инжэннаши юу нэмсэн, юуг хассан, өөрөөр хэлбэл, Инжэннаши түүхэн үнэнд гар хүрсэн эсэх, хүрсэн бол юуг нь яаж чимж өөрчлөн уран сайхны үнэн болгосон зэрэг асуудлыг юуны өмнө судлан гаргаж ирэх хэрэгтэй юм. Энэ хэвүүд нийлсэн хэд хэдэн бичгийн хүмүүс дотно гаднын олон арван түүх шастир, ном зохиол, домог сэлтийг "чөмөг дундартал" шүүн үзэж, орчуулан хөрвүүлж, эвлүүлэн бичиж, Хөх судрыг зохиосон тул Хөх сударт гарч байгаа үйл явдлыг монголын түүхийн сурвалж дахь холбогдох зүйлтэй нь нэгий нэгэдгүй тулган үзэх, мөн цаашлаад гадаад улсын холбогдолтой зүйлийг нь тэр улсын түүх шастиртай нь тулган тохиолдуулж, хянан нягтлах их ажил аяндаа гарна. Үүнийг газар газрын хэл төсөөлөх олон хүн тал талаас нь судалбал зохино. Миний бие Хөх сударт гардаг гуулин улсын холбогдолтой мэдээнүүдийг солонгосын түүхийн сурвалж бичгийн мэдээнүүдтэй тулган үзэхэд ихэвчлэн таарч байна. Жишээлбэл, гуулин улсын нутагт зугатан орсон хятаны үлдэгдэл цэргийг дарахаар монгол цэрэг орох болсон тухай Хөх сударт уул асуудал хэзээ хэрхэн гарсан, яаж бэлдсэн, хэн хэн явсан, хэнтэй уулзсан, юу гэж ярьсныг хүртэл нэгий нэгдгүй бичсэнийг өнгөц үзэхэд, санаанаасаа найруулсан зүйл мэт харагдах боловч цаанаа нарийн учир холбогдолтой, он сар, газар ус, хүний нэр, хэлсэн ярьсан нь солонгосын түүхэд бичсэнтэй авцалдаж байна. Үүнд, 4-р жарны улагчин үхэр жил буюу 1217 он, шар

барс жил буюу 1218 оны үйл явдал болгон дараах зүйлийг бичсэнийг 1611,1614-р талаас галглан сийрүүлдэл:

Ene üye-dür Šan Še-yin degüü Siyan Še Solunγ-a (Yuu-li ulus) un ĵaq-a-yi buliyaĵu čerig eleseĵü, Liyüü Dūng-i da-kin abqui-yi beledkektü-dür Liu Ĵe qavan-dur ayiladqan čerig yuyuyusan-dur qayan degedü Tayifu tūsime! Badun-a-yin Ilayuyusan-u kōbegūn Qaĵušil -i Ĵegūn-i toytaγaqu yeke Ĵangĵun boĵaĵu arban tūmen čerig ōgčü Liyüü Dūng-ün Ši-yan Še ba Solunγ-a ulus-i dayilaĵu toytaγ-a kemen ĵarliγ bayulyaba.

...Liyüü Dūng-ün tendeče Dorunadu Siya kiged Čidan Solunγ-a ene γurban ulus-un čerig būrin boluyusan-iyān ayiladqan ilegegsen-dür qayan Qaĵušil -un arban tūmen čerig kiged Siya ulus-un Li Ĵun Siui-yin čerig-i oru kemen ĵarliγ bayulyaba. Tedüi Qaĵušil-un door-a Da De Dūng Eü-yin kōbegūn Dūng Ĵiyun, Kilküi, Sayin Moqu, Tesgel Bars dōrben Ĵangĵun-i qabsuruyulun ilegebe. Tedüi Qaĵušil dōrben Ĵangĵun nar-i abču qoyitu ĵam -iyar oruĵu Ye Liyüi Lü Ge-yin qubin-u čerig, basa Čidan-u Lü Ge-yin čerig, Dorun-a Siya ulus-un čerig basa Solunγ-a ulus-un qabsurqu dōčün tūmen čerig neyitü nayan tūmen čerig-i abču, Siyan Se-yin sayuyusan qotan-i nayiman dabqur qayaĵu bayuba. Siyan Se sanayan-du ūgei bayiγsan tula yekel-e kelemčeĵü yayan qota-yin asar-tur abariĵu ūjeküle dōrben ĵüg-ün čerig būselegsen-inü ĵigür urγubču γarqui-a berke. Darui asar-ačaban bayuju gertegen egeĵü olan tūsime-d-i čuylayulju ōgülerün... Siyan Se-yin boyomilan ūkügsen učir-i keleĵü qayaly-a negegeĵu dayaba (1614 düger tal-a).

1218 оны (12-р сарын) монгол захидал бичгийн солонгос орчуулгын эхсий - рүүлэг, гуулин улсын харну захидал, мэдээ сэлтийн эхсий рүүлэг (ЗГЦТ):

12 월에 몽고 국은 원수 합진 (哈真)과 부원수 장라 (札剌)를 파견하여 군대 1만을 거느리고 동진국 (東眞國)의 만노 (萬奴)가 파견한 완안자변 (完顏子淵)의 군대 2만명과 더불어 기린현을 점령하고 성변하고 우리 나라의 화 (和) 맹 (盟) 순 (順) 덕 (德)의 4성을 공파하고 바로 상동성으로 향하였다.

때마침 눈이 내려 군량이 떨어졌으므로 합진 (哈真)은 통사 (通事) 조중상 (趙仲祥)을 보내어 우리 원수에 편지하였다.

“몽고 황제는 거란병이 도망하여 너희 나라에 가 있는지 5년 동안까지 3년에 아직 소멸되지 않는군로 군대를 보내어 성을 지게 하는 것이다. 너희 나라에서는 물자와 광석으로 조공하라.”

이어서 그들은 정병 (精兵)도 하고 또 황제는 거란적을 공파한 후에는 정제국이 될것을 약속 하라고 명명하였다고 편지하였다.

우리측에서는 상서성 (尙書省)의 사용으로 편지에 답하였다.

“우리는 성하여 우리의 환관을 구하여 주니... 바는... 노라”

조종은 쥐지로 쌀 - 천석을 보내었고 궁관판 김량경(金良鏡)을 시켜 정병 - 천명을 인솔하여 이를 호송하게 하였다.

몽고와 동진의 량국 원수는 대주(岱州)에서 거란군을 공격하면서 주성(州城)의 서쪽 특산(岫山)에 주둔하고 있었다. 량경(良鏡)이 군대를 짚고 이를 거보니 량 원수는 음복과 연회를 베풀었고 환회를 추진하고 되하였다. 량경은 추성의 서문밖으로 가서 방진(方陣)을 걸(結) 하니 량 원수는 숲중에 몰려서 바라보았다. 량경은 재민(才人)들을 시켜 군전에 결을 지어서게 하고 소란하게 북을 치면서 여러가지 재소를 부리게 하고 또 활을 잘 쏘는 자 20 여인에게 일시에 활을 쏘게 하고 화살이 추성으로 들어가니 거란군으로 성에 올라 바라보던 자들이 모두 피하여 달아났다. 량 원수는 그 군용이 점수함에 감탄하고 다시 량경을 맞아들이며 함화에 앉히고 다시 음악과 연회를 베풀어 그를 위로하면서

"정천대 량국이 형제가 될 것을 약속코저 하니 주왕에게 아뢰여 편지를 가지고 오라.

나도 또한 돌아가 황제에 아뢰겠소라"고 하였다.

대제 몽고와 동진은 벼룩 거란을 파하고 우리를 구한다고 여들었으나 그러나 몽고는 여적(夷狄) 중에서 가장 흉한(凶悍)하여 또 일찌기 우리와 더불어 우의가 없으므로 중외에서는 놀리고 무사워 하였으며 조종의 의논도 방치하지만 할 뿐 대답을 하지 못하고 드디어 몽고군에게 인사를 보내는 것도 지체하였다.

홀로 조종은 의심하지 아니하고 계속하여 왕에게 주뢰었다. 몽고는 우리 주의 완만함을 노려져 가책이 심히 함하였으나 중은 번번히 적당하게 이를 잘 화해하였다.

합진은 편지를 보내어 줄 것을 여러번 약속하였다. 우리의 제 장령은 모두 가기를 기뻐하였으나 취려는 말하기를 '국가의 화해가 바로 오늘날에 달했는데 만약 저들이 뜻을 이신다면 주화전을 무슨 소용이 있으리오'라고 하였다. 중은 '나도 그렇게 생각하다 그러나 이는 대사이오 저양한 안에서 저러면 보낼수 없다'라고 말하였다. 취려는 말하기를 '왕에서 곤란한 것을 사함하지 않는 것이 인자의 본분이라 내 벼룩 부재라다 공을 위하여 한번 가불 상을 정하는과'라고 말하였다. 중은 말하기를 '군중(軍中)의 일은 무엇이나 공에게 의존하는 것이 크니 공이 사한 것이 중을 사한다'고 하였다. 이에 취려는 지병마사 한광현(韓光衍)과 함께 10장년의 병졸과 신기(神駒) 2대(大角) 내상(內相)와 정대한 관솔들을 경솔하고 갔다.

합진은 흉사 조종상을 시켜 취려에게 말하기를 "와면 우리와 우호 관계를 맺으려면 먼저 몽고 황제를 모배하고 다음으로 만노 황제 萬奴皇帝를 모배하려야 한다"고 하였다. 취려는 말하기를 "하늘에 해가 돌이 없으며 배서에게 우왕이 없음을 이치 천지에 통하는 것이 없노"고 하고 이에 다만 몽고 황제에만 모배하였다. 취려는 신상이 아직 조금 남아있으니 수없이 그 배 아래까지 내려 갔고 성장(盛裝)을 할적마다 반드시 두 사람의 비사(婢子)에게 그 수발을 내주어 돌게 한 후에야야 허리대를 풀었다. 합진은 그의 용모, 제석의 기묘한 것을 보고 또 그 말을 듣고 그를 격하게 여기며 안내하여 한 자리에 앉으면서 나이 몇이냐고 물었다. 취려는 '60이 가까웠노와'고 하였다. 합진은 말하기를 '나는 아직 20이 안되었는데 공이 이미 일가가 되었으니 공은 형이 되고 나는 아우사되자'고 하였고 취려는 동양(東夷) 사람이 앉게 하였다.

이튿날 또 그 영문(營門)으로 갔더니 합진은 말하기를 "나는 일찌기 60을 행방 하여 늙은 귀인이 많았다. 이제 형의 말수를 보니 미치지 못하리라고. 나는 형을 공경하여 공의 지휘하에 사슴들도 일가 사냥 같이 본다"고 하였고 작별할 때에는 '귀가 손을 잡고 문밖까지 나와 부맥(扶腋)하여 말에 몰려 앉히었다.

수일후에 조종이 또 이르니 합진은 조 원수와 형이 어한 뜻이냐고 물었다. 취려는 "원수가 나보다 연장이라"하였다. 이에 합진은 조종을 상사로 안내하여 앉히고. "나는 한바닥 할일이 있는데 섣달이 될가 하지만 그러나 친한 정분이 자만: 있어서는 아니되 겠다. 다음 아니라 내가 두 정외의 사이에 앉으면 매달소"고 말하였다. 취려는 말하기를 "이건 희망하는 바였으나 먼저 말하지 않았을 뿐이다. 라고 하였다. 자괴를 참은 조 원수를 베풀고 음악을 울리었다. 몽고 풍속에는 함도 鎗刀를 가지고 그것을 베풀거나 수면이 같이 먹는 것을 좋아하며 순식간에 고기가 오고 가는 것이다. 우리 군현들로 보시 풍속이라는 차도 부근이나 이에는 난색이 있었다. 취려는 술과 떡을 많이 많이 받아 먹는 것이 심히 익숙하였다. 합진은 술을 잘 먹는 사람으로 좋아 무혈을 비교하게 되며 지는 사람은 별을 쫓기로 하였다. 중은 잔뜩 부은 잔을 번번이 마시고 많은 잔을 거듭 하였으나 조종도

취색이 없었다. 경쟁이 끝나게 되었을 때 좋은 찬찬을 들며 마시지 아니하고 막하기를
 "마실수는 없지 아니라나 내가 만약 이를 마시며 버린다면 몸이 만드시 벌을 받을 것이니
 오히려 내가 벌을 받았노라. 주인이 객을 벌 주어서야 되겠는가"라고 하였다.
 합진은 그제 기뻐하여 서로 서로 심히 환희하고 악침 앞지기 만날것을 약속하였다.
 광동성하 3백보 거리에서 합진은 선남문에서 동남문까지 이르기까지 관의와 입이
 -0 적의 뜻을 타고. 서문 이북은 완안자연(完顏子淵)에게 맡기고 동문 이북은 조하려
 에게 맡기고 모두 참모를 파게 하여 도망쳐 빠져 나가는 것을 막게 하였다.

동국 병감 권하 평양. 1955. 308-312.

М о н г о л о р ч у у л г а :

(1218 он)

Арван хоёр сард монголын Тайзу¹ нь юаншуай Хабжин, дэд юаншуай
 Жала нарт түмэн цэрэг өгч илгээсэн нь Зуун Жин улсын Манно-гийн
 явуулсан Ван Ан Чайөнийхоёр түмэн цэрэгтэй хавсран хятан цэргийг
 бут цохино хэмээн зар тарааж, бидний улсын Хуа, МЕН, Сун, Дог зэрэг
 дөрвөн хотыг авч, шууд Каңдон хотыг чиглэн эчив. Тэр үес их цас унаж,
 эр цэрэг хүнсээр дутахад Хабжин юаншуай хэлмэрч Чо Жуңсаң² ыг зарж
 манай юаншуайн газар э а х и д а л³ илгээжээ. (Түүнд өгүүлсэн нь:)

"Монголын хаан нь, хятан цэрэг танай газар зайлан одож, өдгөө
 гурван он үл устан ахуйд цэрэг илгээн дарсугай хэмээх тул
 танай улс цэргийн хүнс эд зүйлээр туслатугай" хэмээжээ.

Мөн тэд, хавсрах цэргээ мордуулахыг шаардсаны гадна, хятаныг дарсны
 хойно найрамталт улс болохоо амла хэмээн монголын хаан зарлиг бол-
 сон гэж хэлүүлжээ. Манай Дээдийн бичгийн яам⁴ аас илгээсэн хариу
 бичигт өгүүлсэн нь:

"Эрхим улс цэрэг илгээн биднийг зовлонгоос ангижруулахын
 учир бид Таны юу хэмээснийг ёсоор болгою у" хэмээв.

Чо Чхүд⁵ амуу мянган таарыг даруй хүргүүлж, Думдад цэргийн бай-
 цаагч түшмэл⁶ Ким Ряңгйөң⁷ д шалгарсан цэрэг мянгыг өгч угтуулаар
 илгээв. Монгол, Зуун Жин хоёр улсын юаншуай нар ТҮЖүү⁸ д хятан цэр-
 гийг дайлж, Жу⁹ хотын баруун этгээдэд орших Дог¹⁰ хэмээх уулнаа
 байрлаж байв. Ким Ряңгйөң цэрэг удирдан очиж үзвээс, хоёр юаншуай
 х ө г ж и м ү в с г э н найрлаж, х л хөгжөөнтэй байв. Ким Ряң-
 гйөң Жу хотыг баруун хаалга тушаа очиж дөрвөлжин жагсаал үйлдсэнд
 хоёр юаншуай өндөрлөгт гарч саравчлан хэрэв. Ким Ряңгйөң хэнгэрэг
 сүртэйгээ дэлдүүлэн элдэв хөдөлгөөн хийж үзүүлэн, сум сайн тавьдаг
 хорин хүнийг шилж нэгэн зэрэг харвуулсанд, харж зогсож байсан хятан

цэрэг дальдраг зайлж эцнэ.Хоёр юаншуай,тэд цэргийн байдлыг харан
 гайхаж,Ким Радгяэнтэй дахин уулзаж,дээд суудалд суулган х ө г ж и м
 үүсгэн найрлах зуур "Бидний хоёр улс сайнаар эетэн найрамтая хэмээх
 тул та вандаа очиж айлтган захидал авч ирэгтүн.Би ч бас буцаж очоод
 хаандаа айлтгая" хэмээв.Монгол ба Зуун Жин нь хэдийгээр хятаныг
 дарж биднийг аврана хэмээх боловч монгол нь харн элэгтний дотроос
 хамгийн цөлс бөгөөд урьд хожд танил бус тул дээр доргов сүрдэн
 эмээж байсан төдийгүй монгол цэрэгт тал өгөх нь ч тийнхүү удаашир-
 сан болно.Чо Чхүд гагцаар итгэл төгс ванд айлтгасаар байлаа.Монгол-
 чууд бидний тийнхүү удаашран буйг үл таашаан хатуу шаардах боловч
 Чо Чхүд тухай бүрд нь тохруулсаар байв.Манай олон жанжид монгол
 цэргийн хүрэнээ эчихийг түдгэлзэх болай.Ким Чхүйд¹¹ өгүүлэрвүн,
 "улс гэрийн хувь заяа өнөөдрөөс шалтгаална.Хэрэв тэдний(монголчуу-
 дын-БС)хүслийг хөсөрдүүлж нэгэнт хожимдвоос юуны хэрэг" хэмээв.
 Чо Чхүд өгүүлэрвүн,"Би ч мөн тийнхүү санах боловч энэ нь их хэрэг
 тул боломжийн хүн эс илгээвээс үл бүтэх хэмээн бодомуй би" хэмээв.
 (Ким) Чхүйд өгүүлэрвүн,"хүнд бэрхийг үл ялган зүтгэх нь түшмэлийн
 явдал.Би хэдийгээр билиг төгс бус боловч гавьяа байгуулахын учир
 нэг удаа очиж үзэхийг хүснэм" хэмээв.Чо Чхүд өгүүлэрвүн,"цэргийн
 хэрэг юу боловч алдар гавьяанаа түших нь олонт болгөө.Таны эцх нь
 зөв буюу" хэмээв.Тийнхүү (Ким) Чхүйд, цэргийн морьт хэлтсийн мэдэгч¹²
 Хан Гуан Йон¹³ хийгээд арван жанжны цэрэг... шалгарсан цэргийг да-
 гуулан одов.

Хабжин,Чо Жувсан хэлмэрчээр дам (Ким) Чхүйд өгүүлэрвүн,
 "үнэхээр бидэнтэй сайнаар найрамтая хэмээвээс эхлээд монголын хаанд
 дараа нь Манно-гийн хаанд мөргөвөл зохино" хэмээхүйд (Ким) Чхүйд
 өгүүлэрвүн,"тэнгэрт хоёр наран байдаггүйтэй адил иргэнд хэрхэн хоёр
 хаан байх билээ" хэмээгээд зөвхөн монголын хаанд мөргөв.(Ким)
 Чхүйд сургаал тохой¹⁴ таван ямх¹⁵ илүү өндөр,¹⁶ сахал нь бүслэхийгээ-
 сээ доош унжиж байдаг,хоёр хүн сахалыг нь хоёр тийш нь ярж сөхөс-
 нөөс төдм өл бус бус бус бус хүн б.Яв.Хабжин,түүний төрх байдал,ярж
 өгүү... дээр... сургаад Таны нас сүүдэр
 х... (Ким) Чхүйд "жар сахал Гана" хэмээсэнд

Хабжин өгүүлэрвүү, "Би тавь хүрээгүй хүн. Хоёр улс маань нэгэн гэр мэт болсон тул Та ах болж, би дуу тань болъе" хэмээгээд (Ким) Чхүрфэ-г дорно зугрүү харуулж суулга в. Дараа өдөр Йэцмүи¹⁷ рүү очих зуур Хабжин өгүүлэрвүү, "Би үүний өмнө зургаан улсыг дайж тогтоосон хүн. Эрхэн хүн олон байв. Одоо Тантай нуур учирч санаа нийлэв. Би Таныг хүндлэх сац, Таны доод хүмүүсийг мөн нэгэн гэрийнхэн мэт үзнэ" хэмээв. Салахын тулайд (Ким) Чхүрфэгийн гарыг барьж хаалганы гадна гарч ирээд сугадаг илэрүүлж өгөв. Хэдэн өдрийн хойно (Чо) Чхүндочсонд Хабжин асуусан нь "Чо юаншуай ах¹⁸ хоёрын хэн тань ах вэ" хэмээв. Ким Чхүрфэ өгүүлэрвүү, "Юаншуай надаас ах" хэмээсэнд Хабжин (Чо) Чхүндийг дээд суудалд суулгаж ийн өгүүлэрвүү, "Би нэг үг хэлье гэж санана. Ёс алдаж юун магад. Би хоёр ахын дунд орж суувал ямар вэ" хэмээсэнд Ким Чхүрфэ амдан өгүүлэрвүү, "хэлж амжаагүйгээс биш, бид ч тийнхүү санасан юм" хэмээв. Суусны дараа архи хундагалаж хөгжим үүсгэв. Монгол хунмахыг хутгаар огтлон, зочинтойгоо өөрснөө хамт идэж уух захишилтай юм байна. Мөн байсхийгээд л мах орж гарах юм. Ким Чхүрфэ ба (Чо) Чхүнд нар завилан сууж сурамгай гэгч идэж ууж байв. Хабжин архи сайн уудаг хүн байв. (Чо) Чхүндхөёулаа, хэн нь архи сайн даадгаа үзэж, ялагдсан нь торгуулахаар болов. (Чо) Чхүнд мэлтэлэтэл дүүргэсэн архи дараа дараагаар хэдэнт уусан боловч согтох янз огт үгүй. Шувтрагын үед (Чо) Чхүнд нэгэн хундага архиыг үл уун, өргөж өгүүлэрвүү, "уулгүй байж болохгүй боловч, энэ хундагатайг би ууваас эрхэн Та торгуулах учир би уулгүй торгуулья. Эзэн хүн зочинд торгуул өгч яахан болох!" хэмээсэнд Хабжин ихэд баясан инээв. Тэд бие биесээ хэсэг зуур хөхнүлэн хөгжөөж байснаа маргааш өглөө эрт уулзахаар болзож тэрэв.

Хабжин, Кандоң хотын доод талд гурван зуу орчим алхамын газар, хотын урд хаалганаас зүүн урд хаалга хүртэл өргөөшөө ба гүйцгийгээрээ арван тохой нуур бүтээж¹⁹ баруун хаалганаас Дойшихыг Ван Ан Чайэнд зүүн хаалганаас хойшихыг Ким Чхүрфэд тус тус даалган малтуулж, дайсны зугатах замыг хаав.

Т а й л б а р:

1 Сол. 御在. 太祖.

2 Сол. 趙仲祥, Čo Žüngsan нан. 趙仲祥。

3 Энэхүү 1218 оны захядлын тухайт мэдээ байж болох нэгэн зүйлийг Хөх судрын 1635-р талаас сийрүүлбэл:

"... odu Qajusil Čidan ulus-tur ečigsen-i kelekü-inü, tedüi Qajusil qaγan-u Jarliγ-iyar yeke čerig-i abču Insan ayulan-u Čidan ulus-un Lükü-yi dayilar-a ečiküi-dür Jam-anu Solungy-a ulus-iyar dayarin yarqui-dur qaγan-u ilbikü Jarliγ-i urida dobtulyan ilegegsen dür Solungy-a-yin wan Če wan yaγaran qaγan-u Jarliγ ba sang-i küjis-ün sirege beledkeju mörgün uγtuju abuyad Jayaran yeke yuwansuwai Qong De Siuwan-dur dōcin tümen čerig ögcü Qajusil-i uγtuγulun qurim bariγulju Jarliγ-i dayaju čerig-tür qabsurun mordaqu-yi medegül kemen ilegegsen-dür Qong De Siuwan yekel-e bayarlan yaγaran öberün bey-e -ber uruγsilan yeke mören-u Jaq-a-dür yeke küriy-e bariγulju mongγol-un yuwansuwai Qajusil kürcü ireküi-dür Jam-un qajauda sögüdcü ariki barin uγtuju qaγan-u elči-yi yosulan tegüsügsen qoyin-a Qajusil sayi qamtu öberun nayir-iyan güičedgen qamtu qurimlaju yekel-e bayasulčan qurimlaju..." (1635 дугар тал-а).

4 Сол. 상서, Sangsösong нан. 尚書省 (Шаншушэн), 尚書房 -ийг Дээдийн бичгийн газар (Degedü-yin bičig-ün yajar) гэж орчуулж иржээ.

5 Сол. 조충, Čo Čüng нан. 趙冲, 趙冲 Juijung

6 Сол. 중군판관, нан. 中軍判官。

7 Сол. 김량경, Kim Ryanggyöп нан. 金良鏡。

8 Сол. 代州, TEžü нан. 代州。

9 Сол. 州城, žü нан. 州城。

10 Сол. 독산, Dog нан. 兪山。

11 Сол. 김취서, Kim Čuiryö нан. 金就僞。

12 Сол. 지병마사, Žiryöngmasa нан. 知兵馬司。

13 Сол. 한광현, Hanguanyöп нан. 韓光衍。

14 Сол. 척, čög нан. 尺 (чи, chi), Монголоор "тохой, заримдаа "чий" гэдэг. Нэг чий 32 см-тэй тэнцэнэ.

15 Сол. 손, čon нан. 寸 (cun), монголоор "ямх, заримдаа "цун" гэдэг. Нэг цун 3,2 см-тэй тэнцүү.

16 Ким Чхуйрйө гэдэг энэ хүн 2,08м өндөр хүн байжээ.

17 Сол. 營門, Yöngmün нан. 營門。

18 "Ах" гэж энд Ким Чхуйрйөг хэлж байна.

19 Энэхүү Кандоң хотыг тойруулан нүх ухаж, усаар бялхуулж

эзлэн авсан гэж Хөх сударт бичсэн байдлыг 1635-р танаас сий-
рүүлбэл:

"...Qajušil Qong De Siuwan-eče či yaŷakin man-u ulus-un
mayad enen tngri-yin köbegün-i medebe kemegsen-dür Qong
De Siuwan öcirün,yeke Mongŷol-tür tngri-yin köbegün yarqu-
yi bida yaŷcaŷar medegsen busu,Súng,Ĵin,Liyü čöm medegsen
bolai.Qayan-u següder ene ĵil sayi tabin doluyan bögetel-e
ene qayan-u odon qoyar ĵayun on-u urid darui yarču Súng
ulus,Ĵin ulus,Liyü ulus-un medel bui túsimed čöm temdeglen
talbigsan bui.(1636) Yaŷundu möng Mongŷol-i ese medekü
bui.Qajušil asaŷurun neng teyimü bolbasu tegünü dotur-a
manu qayan-dur tokiyalduqu yambar gereči bui.Qong De Si-
uwan ögülerün tngri-yi arban nayiman muĵi-bar qubiyaju dö-
ben ĵobkis nayiman öncüg-iyar saŷyan toŷtayaqu uçir-a nerig
basa mön mongŷol-un qayan-dur tokiyalduqu-anu nidün-ü
üjegdel ilerkei bui.Qayan-u bey-e čerig bayiyuluysan-ača
edüge kürtel-e yabuysan tedeger yabudal-iyar üĵebesü nigen
Činggis qayan-i bayituyai kedün ĵayun Činggis qayan bolbaču
tedüi činegen dayisun-dur mön öküĵü baraysan bolai.Yaŷakin
ene metü dayisun büri-dür beyeber yabuqu bui kemeksen-
dür Qajušil tan-u ulus-tur medelten aqu aŷuŷu kemen doruy-
si oruqui-dur,qoyaduyar utuŷyan-dur Solungŷ-a-yin wang basa
töb-ün yeke yuwansuwei Ĵuu Ĵung-iyar ariki bariŷulun uŷtuĵu
ded utulv-a-yin qurim bariĵu,yurbaduyar utuŷyan-dur öberün
bey-e-ber uŷtun De Lin Šan aŷulan-u oroi-dur ger čoyča-
lan uŷtuŷu.ĵolyaju qarilčan yosuĵu tegsi saŷudal-dur saŷun
yeke qurim qurimlaqui-dur Solungŷ-a-yin wang mongŷol-un
elci Qajušil-i üjeküle bičiqan-ču yaŷaran asaŷuqu ügei bö-
ged üge büri ulus ger-tür tusatai üge-yi keleĵü kümün-ü
sedkil-i tejigeĵü yadayadu ayimay-i qamayalaqu bayidal-dür
Solungŷ-a-yin wang dotur-a-ban gün-e toŷomĵileŷu sula üge-
dür kelelčen asaŷurun,erkin-u tngri-yin ulus-tur erkin činu
metü sayid kedü bui kemegsen-dür Qajušil öndeyĵü ögülerün,
manu ulus-tur minu metü sayid keger-e tal-a-dur düğüreng.
Nada-ača arban qubi ilegüü sayid yučin ĵiryuyan bui.Ĵiči
yeke medelü bičig-čerig-ün sayid yisün eng düğüreng.Wang
yaŷundu namayi toŷočimui kemebe.Tedüi Solungŷ-a-yin wang
yayiqaju darui Ĵuu Ĵung,Qong De Siuwan qoyayula-dur tümen
čerig ögcü Qajušil-un čerig-lüge Čidan ulus-i dayilar-a eči-
be.Ene medege-yi Čidan ulus-un eĵen Lügü kedüi-yin sonos-
ču yisün tümen ilegüü čerig-iyen abču buruŷulan Solungŷ-a
ulus-un qariyatu yaŷar Ĵiyeng düng čeng qotan-i buliyan
ejeleĵü saŷuysan aŷuŷu.Tedüi mongŷol Solungŷ-a qoyar ulus-
un čerig ayula tal-a-yi bürkeĵü genel gilbin naran saran-i
qalqalan dalai čalgıqu metü ireĵü Ĵiyeng düng čeng qotan-du
-i tabun dabqur düğüriqlen qayaba.Tedüi Qajušil tür bayil-
duqu ügei mori unun yarcu döbten ĵug-i toŷorin yaŷarun bayi-
dal-i üjeged egeĵü ireged Solungŷ-a-yin Ĵuu Ĵung,Qong De
Siuwan qoyayula-ača asaŷurun qoyar ĵangĵun ene qota yi

М о н г о л о р ч у у л г а :

Зургадугаар он¹ ы тэргүүн сард байдал нэгэнт муудахад дөч гаруй хүн хотоос гарч монгол цэргийн хүрээнээ ирж дагав. Дайсны толгойлогч Камса Вацжа² боож үхэж, түүний дарга пэрэцэр эм нийт таван түм гаруй хүн хотоос гарч ирэн дагав. Хабжин, Чо Чхун нар хэрхэн дагаж буйг ажиглан, Вацжа-гийн эмс үрс, хуурамч Сынсац Пхёнцжанса³ гийн харьяаны зуу илүү хүний толгойг авч, бусдыг нийтээр өршөөн, цэрэг гарган сахуулав. Хабжин өгүүлэрвүн, "Бид, түмэн газрын чинад ирээд эрхимийн улстай хавсран дайсныг дарсан нь тэнгэрийн таалал буйзаа. Ес бодвоос, улсын вантай золгох байлаа. Гэвч, эр цэрэг алс замын аянд лавхар алжаагуузай хэмээх тул элч зарж мэнд илгээсү" хэмээгээд Жалатайгаа манай (Чо) Чхун хийгээд (Ким) Чхүйрёгийн хамт "Бидний хоёр улс үүрд ах дүү байж, түмэн үе үр сад маань энэхүү өдрийг бүү умартаг" хэмээн, айдгайлалдав.

(Чо) Чхун монгол цэргийг үдэх хурим барив. Хабжин, дайснаас амьд олсон эрэгтэй эмэгтэй хүүхэд багачуул нийт долоон зуун хүн, дайсанд баригдаж асан манай иргэн хоёр зуун хүнийг бидэнд өгүүлэн өгөв. Мөн, (Чо) Чхун хийгээд (Ким) Чхүйрёд арван тав орчим насны охид ес ес, алт морь ес есийг бэлэглэж бусдыг өөрөө авч бушлаа. (Чо) Чхун, хятанчуудыг Жүү Сян⁴ ий бөглүү нутгийг сонгон хэсэг хэсгээр нь суулгаж, газар өгч тариа тариулан иргэн болгов. Сургаал үгнээ "Хятан газар"⁵ хэмээн гардаг нь тэр болой.

Хоёр сард Хабжин нарыг буцахууд (Чо) Чхун Ыйжу хүртэл үдэж өгөв.⁶

Зүүн гүрний цэргийн толь. Доод дэвтэр.
Пхеньян. 1955. 313-р тал.

Т а й л б а р :

- 1 Дөрөвдүгээр жарны шарагчин шарагчин туулай жил буюу 1219 он болно.
- 2 Сол. 감시왕자, нан. 監使王子. Түрүүчийн мэдээнд энэ хүний нэрийг Кымсывацжа гэсэн байдаг.
- 3 Сол. 상평장사, нан. 丞相平章事. Тушаалын нэр.
- 4 Сол. 주현, нан. 州縣. (Чжоусянь). Засаг захиргааны нэгжүүд.
- 5 Сол. 거란장 (Кобранжац), нан. 契丹場

6 1219 оны энэхүү хэсэг мэдээнд, гуулин улс монголд алба барих тухай гарахгүй байна. Харин, 1232 оны 11-р сард гуулин улсын ван монголын хаанд илгээсэн илэдхэл бичигтээ "...шарагчии туулай жил (1219 он) эрхимийн улсаас Хачкид Жала нарын юаншуайд цэрэг өгч илгээн тэднийг (хатаныг-БС) дарж биднийг аварсан билээ. Тийнхүү бидний улс эрхимийн улсын их ачийг бодон эрхимийн улстай сайнаар эетэн найрамтаж, жил бүр алба илгээсүгэй хэмээсэнд юаншуай өгүүлдэхдээ, явах зам үлэмж бартаатай тул танайхаас ирж очихуйна тун бэрх. Манайхаас жил бүр 10 орчим удаа элчис ирж байх учир барих албаа тэднийг буцахад нь өгч илгээж ч боломуй" (энэ тухай 105-р талд үзнэ үү) хэмээсэн гэж бичсэн байдаг. Харин Инжэннаши Хөх судартаа 1219 онд гуулин улсаас алба илгээе гэсэн гэж тодорхой бичсэн байна. Энэ мэдээг хаанаас авч оруулсан бэ гэдэг нь бидэнд сонин байна. 1232 оны солонгос захидлаас авч 1219 онд оруулсан уу, эсвэл тэр тухай бичсэн өөр сурвалж бичиг Инжэннашийн гарт байв уу гэдэг асуудал гарч байна. Ийм зүйл илгээн олон тохиолдож байгааг анхааран үзэх нь чухал юм. 1232 оны захидлаас авч 1219 оны үйл явдалд оруулсан гэвэл, Инжэннаши Хөх судраа бичихдээ маш нарийн хөтөлсөн шонготой (одоогийн ойлголтоор бол энэ дэсээр хийсэн карт) байсан гэсэн үг юм. Хари орныг дайлаар эчлэхэд бичгийн түшмэл, бичээч нар хамт явж үйл явдал, болсон байдлыг нарийвчлан бичиж хөтөлж байсан, тэр тухайт тэмдэглэл түүх монголчуудад байсныг давхар батлах нэгэн баримт энд байж бас болох байна. Хөх судрын 1638-р талаас галиглан сийруулбал:

"Solungy-a ulus-tur irejü ulus-un ejen-dür tal-a keleküi-dür Solungy-a-yin wang yeke qurim beledkejü kündüte kündelen aq-a degüü barilcaju iüilinsan ayula-yin oroi-dur tngri yajar-i takiju qarilcan aq-a degüü barilcan Solungy-a ulus-un ilün alba kürgesügei kemeküi-dur Qajušil yekel-e bayarlaju ögülerün, Ta lab tngri-yin udq-a-yi tösügöku uqayan bui... Eddüge ta ene metü tula man-u qayan onča alba ba ed-ün tula busu... Yayça Tan-u yajar qaraqan qola ečijü ireküi-dür kümün amitan asuru jobqu tula, on büri nigen tüsimel arban kümün-iyer alba barir-a ečitügei, Eyimü bolbasu üy-e ularin amur engke sayuju bolumui kemegsen-dür Solungy-a-yin wang yekede bayarlan küliven abču qayan-dur ayiladqaqu bodural bičig bičiged elči-dür bariyulju ilegekü-ber toytayaju mongyol-un čerig-tür kündü narin ed jayun terge čerig-ün künesü mingyan tayar amu-yi tegegelgejü kürgejü ilegeküi-e Qajušil Solungy-a-yin ejen-lüge yar barin niibusu unayan saju, deilegsen čerig-i abču ulus-un jaq-a oruba, Ene üy-e-dür Qajušil-un deilügsen ba olусан alba bodural-tai kedüyin kürügsen-dür qayan-u emün-e-eče Nansar-i jaruju terigün utuly-a-dur uytuba, Qoyaduyar utulyan-dur Qasar-un köbegün tayiji-yi jaruju uytuba, Qotan-u yadan-a yurbaduyar tayiji Ögedei uytuba, Qajušil oruju qayan-dur morgöju jolyaba, Qayan yar-iyar ariki qayatlan Qu li güng kemen ergübe.

1992 онд Сөүл хотноо Тангүг Их Сургуулиас (檀國大學校 단국대학교) хэвлүүлсэн 《中世韓蒙關係史 - 文獻篇 - Дундад зууны Солонгос Монголын харилцааны түүх - Сурвалж судлал - 》 (서울 1992 年, pp. 425) бүтээлийнхээ 6-24-р талд «Гуулин улсын судар» ба «Гуулин улсын сударын Чухал ангид» байгаа уг эх (Хойд, Өмнөдийн хөрвүүлэл), монгол орчуулга, монгол дурсгалуудад өгүүлсэн зүйлийг эшлэн, дэлгэрэнгүй тайлбар сэлтгэйгээр хэвлэсэн. 20-24-р талаас зураг буулгалаар толилуулбал ↓

<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;"> 著 者 소 유 </div>		
中世韓蒙關係史		
1992年	8월	1일 초판인쇄
1992年	8월	5일 초판발행
		[값 11,000원]
		著 者 수미야바아다르
		發 行 檀國大學校 出版部
		서울市 龍山區 漢南洞 山8
		[電話] 793-5034, (安) 797-0581, 5121
		登錄 1968. 2. 27: 가제 3-95
		印刷 圖書出版 韓國族出版社

Published by the Dankook University Press

©Sumiyabaatar, 1992

Printed in Seoul, Korea

ISBN 89-7092-186-0

20 中世韓蒙關係史

4
1219 оны (1,2-р сарын) мэдээний эх сийрүүлэг
(ЗГПТ)
1219年 [一, 二月] 事件에 관한 적발

六年正月，賊勢窘，四十餘人墮城，降於蒙古軍前，賊魁憾捨王子，自縊死，其將卒男女，并五萬餘人出降，哈眞與冲等，行視投降之狀，王子妻息及僞丞相，平章以下百餘人，皆斬於馬前，其餘悉寬其死，使諸軍守之，哈眞曰，“我等來自萬里，與貴國合力破賊，千載之幸也，禮當往拜國王，吾軍頗重難於遠行，但遣使陳謝耳。”乃與札剌，請冲及就驪，同盟曰“兩國永爲兄弟，萬世子孫，無忘今日。”冲設饗師宴，哈眞以婦女，童男七百口及吾民爲賊虜掠者二百口，歸于我，以女子年十五左右者，遣冲及就驪各九人，駿馬各九匹，其餘悉令自隨，冲以契丹俘虜，分送各道州縣，擇閑曠之地，俾之聚居，量給土田，業農爲民，俗呼爲契丹場者，是已。二月，哈眞等還，冲護送至襄州(東國兵鑑 p. 65).

육(륙) 정월년(정월년) 적세군 사십여인유성항(강) 어(오) 몽고군전 적피감사왕자 자에서 이장출 남여(녀) 병오만여인출항(강) 합진여충등 행시무항(강) 지상(장) 왕자처식급위승상 평장이하 백여인개참어(오) 마진이여실판이사 사제(저) 군수지 합진할 아등내(래) 차만리 여귀국합 려파적 천제지행야 예(래) 당왕태국왕 오군파중난(나) 어(오) 원행 단견(고) 사진사이 내여 팔라 청충금취려동맹할 양(량) 국영위형제 만세자손 무망금일 충설호수(술)연 합진이부여 (녀) 동남칠백구급오민위적노(로) 략(량) 자이백구 귀(귀) 우아 이여(녀) 자년십오좌우자 유충금취려각구인 준(순) 마각구필 이여실명자수 충이거(계, 결, 설) 란(단) 부노(로) 분 송각도주현 덕한팡지지 비지취거랑급토전 업농위민 속호위거(계, 결, 설) 란(단)장자 시이 이월 합진등환(선) 충호송지의주.

고종 6년(서기 1219) 정월에 강동성 안에 갇힌 적의 형세는 극도로 군색하게 되었다. 드디어 적 40여명이 성을 넘어 와서 몽고군 앞에 항복하였다. 이렇게 되자 적의 우두머리인 감사왕자(曷捨王子)는 스스로 목을 매어 죽었다. 그러자 그 장병과 남녀 5만여명은 성을 넘어와서 항복하였다. 이때 합진은 조 충 등과 함께 나와 적의 항복하는 상황을 보았는데, 왕자의 처자식과 거짓 승상(僞丞相)·평장(平章) 이하 1백여명은 다 그 앞에서 베어 죽이고, 그 나머지는 그 죽음을 용서하고, 여러 군사들로 하여금 강동성을 지키게 하였다. 합진은 말하였다.

“우리들이 만리의 먼 곳으로부터 와서 귀국과 힘을 모아 적을 파한 것은 천년만에 한번 만난 일처럼 다행한 일입니다. 예의는 마땅히 가서 국왕에게 절을 해야 하겠사오나, 우리 군사들은 자못 먼 길을 가기에 거듭 어렵겠으므로, 다만 사자를 보내 사례의 뜻을 표할 따름입니다.”

그리고 곧 찰라와 함께 조 충과 김 취려에게 동맹(同盟)을 청하여 말하였다.

“두 나라가 영원히 형제가 되어 자손만대로 오늘을 잊지 말도록 합시다.”

조 충은 잔치를 베풀고 군사들을 잘 먹였는데, 합진은 부녀자와 동남(童男) 7백명과 우리 백성으로 적에게 사로잡혔던 사람 2백명을 우리에게 돌려 주고, 15세 안팎의 여자를 조 충과 김 취려에게 각각 아홉명씩 주고, 좋은 말도 각각 아홉필씩을 주고, 그 나머지는 모두 다 스스로 뜻대로 하게 하였다. 조 충은 거란 유적의 포로를 각도 주현(各道州縣)으로 나눠 보낸 갈아먹지 않았던 황무지를 골라 여기에 살게 만들고, 밭(土田)을 나눠 주어 농사를 짓게 하여 백성으로 만들었는데, 세상에서 부르기를 ‘거란장(契丹場)’이라고 하는 것이 곧 이것이다. 2월에 합진 등이 돌아갔는데, 조 충은 이들을 호송하여 의주(義州)까지 이르렀다(東國兵鑑 p.209).

Монгол орчуулга:

Зургадугаар он¹ ы тэргүүн сард байдал нэгэнт муудахад дөч гаруй хүн хотоос гараад монгол цэргийн хүрээнээ ирж дагав. Даясны толгойлогч Касвацха² боож ухэж түний дарга цэрэг, эр эм нийт таван түм гаруй хүн хотоос гарч ирэн дагав. Хабжин Чо Чхун нар хэрхэн дагаж буйг ажиглан, Вацха - гийн эмс урс, хуурамч сынсан пхяөңжаңса³ гийн харьяаны зуу илүү хүний толгойг авч, бусдыг нийтээр өршөөн, цэрэг гарган сахиулав. Хабжин өгүүлэрүүн ” Бид түмэн газрын чинад ирээд эрхимийн улстай хавсран дайсныг дарсан

22. 中世神蒙關係史

нь тэнгэрийн таалал буйзаа. Ёсыг бодвоос улсын вантай золгох байлаа. Гэвч эр цэрэг алс замын аянд давхар алжаагуузай хэмээх тул элч зарж мэнд мэдсү " хэмээгээд Жалатайгаа манай Чхүц хийгээд Чхүрлөггийн хамт " БИДНИЙ ХОЁР УЛС ВҮРД АХ ДУУ БАЙЖ, ТҮМЭН ҮЕ ҮР САД МААНЬ ЭНЭХҮҮ ӨДРИЙГ БУУ УМАРТАГ " хэмээн андгайлалдав.

Чхүц монгол цэргийг үдэх хурим барив. Хабжин, даяснаас амьд олзолсон эрэгтэй эмэгтэй хүүхэд багачуул нийт долоон зуун хүн, дайсанд баригдаж асан манай иргэн хоёр зуун хүнийг бидэнд эгүүлэн өгөв. Мөн Чхүц хийгээд Чхүрлөг арван тав орчим насны охид ес ес, агт морь ес есийг бэлэглэж бусдыг өөрөө авч буцлаа. Чхүц хятанчуудыг жуу сян⁴ ий бөглүү нутгийг сонгон хэсэг хэсгээр нь суулгаж, газар өгч тариа тариулан иргэн болгов. Сургаал үгнээ " Хятан газар "⁵ хэмээн гардаг нь тэр болай.

Хоёр сард Хабжин нарыг буцахуйд Чхүц Ынжу хуртэл үдэж гаргаж өгөв⁶.

1. Энэ нь дөрөвдүгээр харин шарагчин туулай хий бумв 1219 он болно .

Эд үйл явдлын тухай 고려사 절요 - гийн мэнээн эр татан сийруулбэл :

至是，丹兵，勢窘，賊軍四十餘人，踰城，降於蒙古軍前，賊魁噶捨王子，自縊死，其官人，軍卒，婦女，并五萬餘人，開城門，出降，哈眞與冲等，行視投降之狀，王子妻息，及偽丞相，平章，以下百餘人，皆斬於馬前，其餘，悉寬其死，使諸軍守之，哈眞曰，我等，來自萬里，與貴國，合力破賊，千載之幸也，禮當往拜國王，吾軍頗衆，難於遠行，但遣使陳謝耳，哈眞，與扎刺，請冲及就礪，同盟曰，兩國，永爲兄弟，萬世子孫，無忘今日，冲設犒師之宴，哈眞，以婦女，童男，七百口，及吾民爲賊虜掠者，二百口，歸于我，以女子，年十五，左右者，遣冲及就礪，各九人，駿馬各九匹，其餘，悉令自隨，冲，以契丹俘虜，分送各道，州縣，擇閑曠之地，俾之聚居，量給土田，業農爲民，俗呼契丹場者，是已 (高麗史節要 卷十五 pp.16~17).

이렇게 되니 거란병의 형세가 궁색하게 되어, 적군 40여 명이 성을 넘어와 몽고군 앞에서 항복하였다. 적의 괴수 감사왕자(噶捨王子)가 스스로 목을 매어 죽으니, 그 관속·군졸·부녀자 5만여명이 모두 성문을 열고 나와 항복하였다. 합진이 충(冲) 등과 함께 다니며 투항하는 모양을 보고, 왕

자의 아내와 아들들과 자칭(自稱) 승상(丞相)·평장(平章)이란 자 이하 1백여 명을 다 <자기> 말 앞에서 죽였으며, 그 나머지는 모두 너그럽게 죽음을 용서하여 여러 군대로 지키게 하였다. 합진이 말하기를, “우리가 만 리 밖에서 와서 귀국과 협력하여 적을 파하니, 천 년 동안에도 보기 드문 행복이다. 마땅히 국왕에게 가서 뵈는 것이 예의이나, 우리 군사가 너무 많아서 멀리 행군하기 어려우므로 다만 사자를 보내어 사례를 하겠다”하였다. 합진과 찰라(扎刺)가 충(冲)과 취려(就孺)를 청하여 동맹하기를, “두 나라는 길이 형제가 되어, 만세(萬世) 뒤의 자손이라도 오늘을 잊지 말게 하라”하였다. 충이 사졸들을 대접하는 잔치를 베풀었다. 합진이 부녀자와 총각 7백명과 우리 나라 백성으로 적에게 포로(捕虜)된 자 2백 명을 우리에게 돌려 보내고, 15세 내외의 여자 9명씩과 준마(駿馬) 9필씩을 충과 취려에게 각각 주고, 그 나머지는 모두 자기를 따르게 하였다. 충이 거란 포로를 각도(各道)의 주(州)와 현(縣)에 나눠 보내어서 한광(閑曠)한 땅을 가리어 모여 살게 하고, <그들에게> 논밭을 주어 농사를 지으며 백성이 되게 하니, 이것이 속칭 글안장(契丹場)이란 것이었다(高麗史節要(II) pp. 360~361).

2. Сол 감사왕자. Турвучиний мэдээнд энэ хуний нэрийг Кысивадха гэсэн бий.
3. Сол 승상평장사. Тушаал
4. Сол 주현 (Чхоусянь). Засаг захиргааны нэгжүүд.
5. Сол 거란장 (Керанжаң).
6. 1219 онм энэхүү хэсэг мэдээнд, гуулин улс монголд алба барих тухай гаргахгүй байна. Харин 1232 онм 11 сард гуулин улсын ван монголын хаанд илгээсэн илэхэл бичигтээ ” ... шарагчин туулай хил (1219 он) эрхийн улсаас Хачин Жала нармн ваншуайд цэрэг өгчилгөн тэднийг (хятагныг - БС) дарх биднийг аварсан билээ. Тийнхүү бидний улс эрхийн улсын их ачийг бодон эрхийн улстай сарчаар зетэн найрамтаж, хил бүр а л б а илгээ сүгэй хэмээсэнд ваншуай өгуулэхдээ, явах зам үлэмх бартаатай тул танайхаас ирж очихуйга тун бэрх. Манайхаас хил бүр 10 орчин удаа элчис ирж байх учир барих албаа тэднийг буцахад нь өгч илгээх ч боломуй “ хэмээсэн гэж бичсэн байдаг. Харин Инхэннаши Хөх судартаа 1219 онд гуулин улсаас алба илгээе гэсэн гэж тов тодорхой бичсэн байдаг. Энэ мэдээг хаанаас авч оруулсан бэ гэдэг бидэнд сонин байна. 1232 онм солонгос захидлаас авч 1219 онм үйл явдалд оруулсан уу, эсвэл тэр тухай бичсэн өөр сурвалж бичиг Инхэннашийн гарт байсан уу гэдэг асуудал гарч байна. Ийм зүйл илгээи олон тохнолдох байгааг анхааран үзэх нь чухал юм. 1232 онм захидлаас авч 1219 онм үйл явдалд оруулсан гэвэл, их бичгийн хүн Инхэннаши нам нарийн хөтөлх цэгцэлсэн шонготой байж Хөх судраа бичсэн гэсэн үг юм. Эсвэл бидэнд хараахан уламжлан ирээгүй тийм түүхийн сурвалж Инхэннашид олон байсан байж таарна. Нөгөө талаар, харн орныг дайлаар эчихэд бичиг эрдмийн түшмэл, бичээч нар хамт явх үйл явдал, болсон байдлыг нарийвч-

24 中世韓蒙關係史

лан бичих хөтөлж байсан нь тодорхой тул , тэдгээр тэмдэглэл зохиогчийн гарт байсныг давхар батлах нэгэн баримт энд байх бас болохыг цохон тэмдэглэхийн сац , Хөх судрын 1638 - р талаас галиглан эш татъя :

" ... Solungg-a ulus-tur ulus-un ejen-dur tal-a kelekui-dur Solungg-a-yin wang yeke qurim beledkeju kundut kundelen aq-a deguu barilcan luilin san agula-yin oroi-dur tngri gajar-i takiju qarilcan aq-a deguu barilcan Solungg-a ulus-un jilun alba kurgesugei kemekui-dur ... gagca tan-u gajar qaraqan qola eciju irekui-dur kumun amitan asuru jobqu tula on buri nigen tusimel arban kumun-iyer alba barir-a ecitugei. Eyimu bolbasu uy-e ularin amur engke saguju bolumui kemegsen dur Solungg-a-yin wang yekede bayarlan kuliyen abcu qagan-dur ayiladqaqu bodural bicig biciged elci-dur barigulju ilegeku-ber togtagaju... " гэсэн байна.

Эшлэсэн бүтээл:

«Зүүн Гүрний цэргийн толь»(동국병감. 평양. 국립출판사. 1955).

«Гуулин улсын судар» (고려사高麗史권제31.1957)

«Гуулин улсын судар» (高麗史고려사. 권제1.1963)

«Гуулин улсын сударын Чухал анги» (=Товч. 고려사 절요 高麗史節要권21. 1973)

Инжаннаши «Хөх Судар» (靑史 청사 Хөх хот.1957. 1-3 боть. 1635,1638-р тал)

Б.Сумьябаатар «Монгол, Солонгосын харилцааны бичиг» “Улаанбаатарын Мэдээ”.

1969 оны 10 сарын 11-ний өдрийн 134 дугаар.

-“ «Монгол хэл, утгазохиол, аманзохиолын номзүй.1. Монгол хэл» 1972. Улаанбаатар 8-9-р тал.

-“ «Монгол Солонгос туургатны угсаа гарал, хэлний холбооны асуудалд» Улаанбаатар.1975 он.15-19-р тал.

-“ «X III – X IV зууны Монгол Солонгос харилцааны бичгүүд» Улаанбаатар.1978 он. IX – X тал.

-“ «中世韓蒙關係史 중세한몽관계사» 서울 Сөүл.1992 он.20-24р тал.

⇓ ⇒ 한국어 초록문 抄錄文

몽·려 초기관계의 발자취를 따라

- 13,14 세기
- 19 세기
- 20 세기
 - 1959 년
 - 1969 년
 - 1972 년
 - 1975 년
 - 1978 년
 - 1992 년

○ 오늘 학문세계 學文世界가 몽·한 첫 “형제맹약” 兄弟盟約 체결 締結 800 주년을 성대 盛大 히 기념하고 있다(기념작상 紀念着想 과 행사 조직에 대한 정재남 鄭在男 주몽골 대사님과 최 기호 박사님의 창안 創案 과 노고 勞苦 를 유다름 지적하고자 한다).

본 “형제맹약” 이 위대한 세계인인 칭기스 카간 (ᠴᠢᠩᠭᠢᠰ ᠤ ᠠᠶᠢᠨ Činggis qayan)의 명령 命令 을 받들어 체결 締結 되었음을 명심불망 銘心不忘 해야 된다. 이 명기 銘記 와 명패 銘牌 는 세계 몽골학과 한국학 연구의 주시점 注視點 으로 봐진다. 몽·한 첫 “형제맹약”의 역사적 사명 使命 이 오로지 중세기로 한정 限定 되는 것이 아니라, 현대 몽·한 간의 호황 好況 관계의 추축 樞軸 이라 보는 것이 시기적절 時期適切 하고 바람직한 입장이다. 필자가, 본 맹약 盟約 귀본 貴本, 그에 대한 소식이 언제, 어떻게 우리 나라와 몽골학에 입수되었는가를 역사적 기록에 의거 依據 하여 연대순으로 일일이 다루어가고자 한다.

13,14 세기

13 세기에 칭기스 카간 (ᠴᠢᠩᠭᠢᠰ ᠤ ᠠᠶᠢᠨ Činggis qayan)을 비롯하여 당시 정치인, 문무관 文武官, 평민들까지 널리 알고 있었음이 부인할 수 없는 객관적 사실일 것이다. 몽골과 한국에 대해서는 1219 년이 특사 特使 가 한도에 가득 찬 년이었다. 고려가 칭기스 카간 (ᠴᠢᠩᠭᠢᠰ ᠤ ᠠᠶᠢᠨ Činggis qayan)의 대몽골국의 동변이 될 것을 청한(請爲東藩 淸 위동변) 표문 表文 이 들어왔고, 칭기스 카간이 조서로써 크게 칭찬하고 상을 후하게 주신 데 대한 역사적 기록이 고려사 高麗史 와 고려사절요 高麗史節要 에 보존전승 傳承 되었다. 칭기스 카간의 본 조서에 대한 자세 仔細 한 정보가 한국역사 서적의 簡要 1219 년 기사 記事 에 없다. 오로지 몽골 사절단이 “국왕이 출영 出迎 하라”고 꾸준히 요구하고, 고려왕이 文武官에게 命하여 冠帶를 갖추고 宣義門으로 부터 十字 거리에 이르기까지 左右에 分立하여 크게 예를 차려 접수한 조서에 대한 간략한 기사 記事 만이 남아 있다. “講和를 靑하였다”란 기술 記述 이 있을 뿐이고 조서의 전체 내용이 미지 未知 임. 그러나 이상 조서의 내용과 공개하지 않은 내력 來歷 이 76 년 후인 1294 년에 분명 分明 해진다. 이를테면, 1294 년에 고려 왕으로 부터 몽골원제국 元帝國 성종황제 成宗皇帝 께 보낸 표 表 의 한자와 한글 사본 寫本 이 아래와 같다 ⇓⇓

高麗附年王使鄭可臣上書以對曰太祖蓋武皇帝肇
 興朔方時則有大勢國助征金國恃功而驕不用帝命有金
 山王子者改其國號自稱大遼奪掠中都等處子女玉帛東
 走江東城拒守朝廷遣哈真札刺追討時方響深道險艱
 不繼高王聞之遣哈真金就勸濟兵餉師獲其醜虜因奉表
 請爲東藩太祖遣慶都虎思優詔答之大加稱賞于今七十
 有六年矣

帝嘗使翰林學士撒刺盤問

四百八十二

高麗史 世家 31. 忠烈王 4. pp.482

제가 제 31 충렬왕 4

307

황제가 일찍이 한림 학사 할마린(撒刺盤)을 시켜서 고려키 원 나라에 귀속한 년월(年月)을 물었으므로 왕이 결 가친을 시켜 다음과 같이 회답문을 보냈다.
 <대조성무(大遼) 황제가 북방(朔方)에서 처음 일어났을 때에 대조국(大遼國)이란 나라가 있어 금(金) 나라를 정벌할 때 방조한 일이 있었는바 그 공을 잊고 모란하게 황제의 명령에 부종하지 않았다. 그때에 금산(金山) 왕자가 그 국호를 고쳐서 대조(大遼)라고 자칭하고 중도(中都) 풍지에서 자녀(子女)와 옥대(玉帛)를 탈탈하고 동쪽으로 강동성(江東城)에 도망 가서 황제의 명령을 거역하고 성을 고수하고 있었다. 그래서 조경에서는 합진(哈眞), 찰마(札刺)를 파견하여 추적, 토벌하게 하였다. 그때는 마침 눈이 많이 쌓였고 길이 험하여 군량 수송이 보장되지 못하였는데 고왕(高王)이 소식을 듣고 조충(趙冲)과 진위(金就)로 하여금 임원군을 인솔하고 가서 황제의 군대의 식량을 공급한 결과 그 능함을 칭찬하였다. 그 후 곧 황제에게 글을 올려 동쪽 변방(藩屏)으로 될 것을 요청하였더니 대조 황제가 경도(慶都)를 보내어 조충에게 크게 칭찬하고 상을 후하게 주었다. 이 사실이 지금부터 76년 전의 일이다.>

고려사 세가 31 충렬왕 4 pp.307

5月~21年2月

女 子 者 改 其 國 號 自 稱 大 遼 奪 掠 中 都 等 處 子 女 玉 帛 東 走 江 東 城 拒 守 朝 廷 遣 哈 真 札 刺 追 討 時 方 響 深 道 險 艱 不 繼 高 王 聞 之 遣 哈 真 金 就 勸 濟 兵 餉 師 獲 其 醜 虜 因 奉 表 請 爲 東 藩 太 祖 遣 慶 都 虎 思 優 詔 答 之 大 加 稱 賞 于 今 七 十 有 六 年 矣	帝 嘗 使 翰 林 學 士 撒 刺 盤 問 本 國 附 年 月 王 使 鄭 可 臣 上 書 以 對 曰 太 祖 蓋 武 皇 帝 肇 興 朔 方 時 則 有 大 勢 國 助 征 金 國 恃 功 而 驕 不 用 帝 命 有 金 山 王 子 者 改 其 國 號 自 稱 大 遼 奪 掠 中 都 等 處 子 女 玉 帛 東 走 江 東 城 拒 守 朝 廷 遣 哈 真 札 刺 追 討 時 方 響 深 道 險 艱 不 繼 高 王 聞 之 遣 哈 真 金 就 勸 濟 兵 餉 師 獲 其 醜 虜 因 奉 表 請 爲 東 藩 太 祖 遣 慶 都 虎 思 優 詔 答 之 大 加 稱 賞 于 今 七 十 有 六 年 矣
--	---

557

高麗史節要 고려사 절요권 21.1973.pp.557-558)

이처럼, 고려가 동번(東蕃)이 된 것이 13세기대몽골국의 후방(後方)을 굳게 하고, 칭기스 카간이 안심하고 원정(遠征) 떠날 수 있는 요건(要件)을 구비(具備)해 주었다.

19세기

몽 · 한 칙 “형제맹약”에 대한 몽골 기록이 19세기부터 뚜렷이 나온다. 19세기 대사가 (大史家)인 왕친발(Ванчинбал)과 인잔나시(Инжаннаши 1837-1892)부자(父子)가 유명한 저서인 청사(靑史)를 들추어 보면 아래와 같은 기록들이 나타난다 ↓

청사 p p. 309 몽골 구대에 군비(軍費)로 쌀 1 천 석을 보내었고...;

“... (qayan-un ilbikъ Jarliy-i urida dobtulyan ilegegsen-dыr Solongy-a-yin wang uayaran Qayan-u Jarliy ba sang-i kûjis-un sirege beledgejû mǒrgûn yutuju abuyad ... pp. 1638. Хааны Илбих Зарлигийг урьд довтолгон илгээсэнд, Солонгын Ван яаран Хааны зарлиг ба шанг хүжисийн ширээ бэлтгэж мөргөн угтаж аваад ... 먼저 가간의 조서를 특사로 보내어드리었더니 솔롱가의 왕이 [고려왕] 급행(急行) 하여 가간의 조서와 상을 향례(향禮) 준비하고 기도를 드리고 받아 드리었다) гэжээ. «Хөх Судар»ын 1638-р талаас эш татвал: Soloek t iia Weeit ...Hegea do* feiileoeeeeeo Bdore& buciit bucikEoa flci do* bErigoljo fileEK bE* Doedegejo ... (Solongy-a-yin Wang ... qayan-dur ayildaqqu bičig bičiged elči-dыr bariyulju ilegekъ-ber toytayaju... Солонгын Ван... Хаанд айладхах Бодрол бичиг бичээд элчид бариулж илгээхээр тогтоож... 솔롱가의 왕이

[고려왕] 표문을 써서...가간께 특사로 보내기로 권약(券約) 하고...)이며 이것은 우리가 오늘 800 주년을 기념하고 있는 역사적 호사(好事)에 대한 기록임이 미심(未審)할 바가 없다. 솔롱가왕 [고려왕]과 상서성(尙書省)의 회답이 “대국이 출병하여 우리의 환난을 구하여 주니

무릇 지휘하는 바는 모두 순응하겠노라”란 것이었다. 동국병감.권하. 평양1955.pp.308.

20세기

1959년 20세기에 들어와서 몽 · 한 칙 “형제맹약”에 대한 문제가 김 일성 종합대학 학생의 report으로 이어지었다. 1959년의 일이다. 본 맹약의 740돌 조차 무르는 대학생이 역사과목 학기말기시험 때 《몽고(蒙古) · 조선(朝鮮) 역사관계》란 제목으로report 쓰어 바치고, 최우등(最優等) 성적 바라는 학생시절의 마음이었으나 실현(實現) 되지 않았다.

1969년 “고집불통의 학생”이 [조선 어문학과 동기생 정순기의 회상(回想) 말 - 주 체혁《몽 · 려활겨레

문화론》에서 발췌(抜萃). 2011. pp.36] 상기 문제에 대하여 강직(剛直)을 지키어 가다가, “형제맹약”의 750주년을 계기로Ulaanbaatar News(1969년 10월 11일 134호)을 통하여 몽골대중에게 처음 통지(通知) 한 바가 있다. 그 때로부터 어언(於焉) 50년이 지났다 ↓

그리고

1972 년에 출판된 B.Sumiyabaatar 《몽골어,문학총서 1.몽골어》 pp.8-9;

1975 -“- -“- 《몽한족의 기원 및 언어관계 제문제》 pp.14-19;

1978 -“- -“- 《XIII-XIV 세기 몽·한 서신관계^{書信關係} 1.》 pp. IX-X,2-14;

1992 -“- -“- 《中世韓蒙關係史-文獻篇-[서울.檀國大學校 단국대학교 출판사]

pp. 6-24에 1219년 몽·한 첫 “형제맹약”의 한자 한글사본,

몽골문헌에서와의 내용비교, 몽골과 남북번역, 필자의 자상

해석문이 담겨져 있음을 이상 몽골어글귀에서 찾아 보시기 바란다.